लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

सरुमारानी गाउँपालिका, प्युठान

आर्थिक वर्ष २०८०/८१

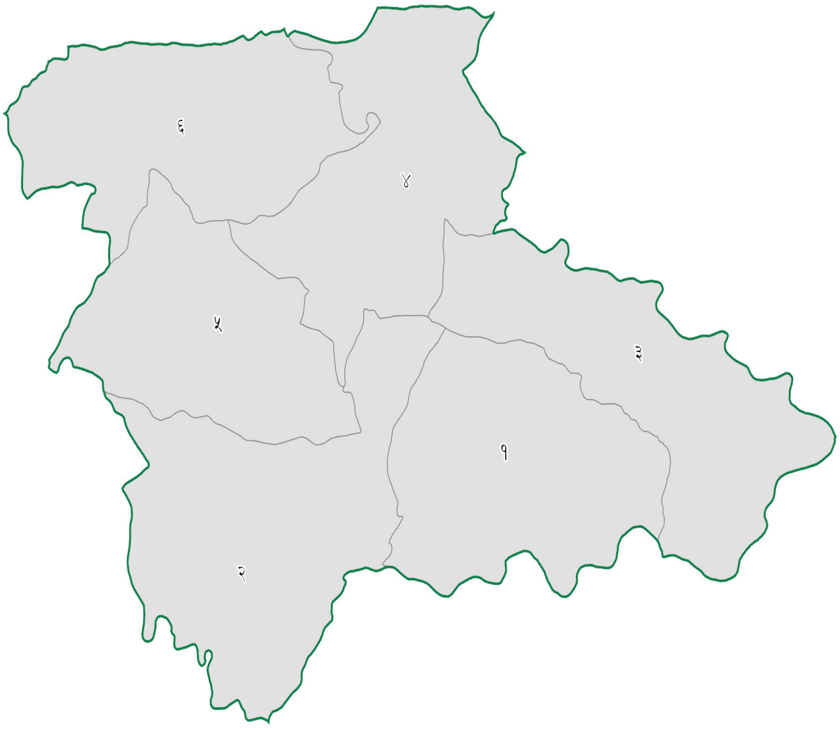

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

सरुमारानी गाउँपालिका, प्युठान

आर्थिक वर्ष २०८०/८१

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि
(VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्द्धन गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

(Be A Credible Public Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य
(MISSION)

राष्ट्रलाई स्वतन्त्र एवं गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide independent and Quality Audit Service to the Nation)

मूल्य मान्यता
(CORE VALUES)

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानुन बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण गर्दा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५, नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिइएको छ। सोहीबमोजिम स्थानीय तहको २०८०।८१ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्दा देखिएका बेहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रियासमेत सम्बोधन गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानुनको परिपालना, राजस्व प्रक्षेपण तथा बजेट निर्माण, योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन तथा विकास निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहितालगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

सबै स्थानीय तहको स्थलगतरूपमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी लेखापरीक्षणको क्रममा देखिएका बेहोरा उपर स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग छलफलसमेत गरिएको छ।

यस वर्ष सामान्यतया स्थानीय तहमा कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक कानुन निर्माण पूर्ण रूपमा नभएको, विद्यमान कानुनको पूर्ण परिपालना हुन नसकेको, बजेट अनुशासन कमजोर रहेको, आन्तरिक आय न्यून रहेको, करदाताको अभिलेख व्यवस्थित नभएको, आन्तरिक आयलाई व्यवस्थित गर्न नसकिएको, प्रशासनिक खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, योजनालाई खण्डीकृत गरी कार्य गर्ने गरेको, वर्षान्तको खर्च उच्च रहेको, आयोजनाको प्राथमिकीकरण गरेर बजेट विनियोजन नभएको, निर्माणको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरूको समेत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरिएको, जटिल प्रकृतिका कार्यहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको, स्वीकृत दरबन्दी बेगरका कर्मचारीसमेत करारमा नियुक्ति गरेको, सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख तथा संरक्षण र उपयोग प्रभावकारी रूपमा हुन नसकेकोले आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन एवं बेरुजु फर्स्यौटमा सुधार गर्नुपर्ने लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

लेखापरीक्षणबाट उल्लेख गरेका बेहोराको समयमा नै फर्स्यौट तथा सुझावहरूको कार्यान्वयनबाट वित्तीय अनुशासनमा अपेक्षित सुधार गरेर स्थानीयतहबाट हुने विकास निर्माण तथा समग्र कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने पदाधिकारी तथा कर्मचारी लगायत सबै सरोकारवाला प्रति आभार व्यक्त गर्दछु। साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूमा समेत विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)
महालेखापरीक्षक

२०८२ वैशाख

प.सं.:2081/82 मिति : २०८२-२-८

च.न.:FAR/2080-81/LOC/432

विषयः लेखापरीक्षण प्रतिवेदन।

श्री अध्यक्षज्यू,
सरुमारानी गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय,
प्युठान।

कैफियतसहितको राय

हामीले यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, स्थानीय संचित कोषको बार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरी रायसहितको प्रतिवेदन पेस गरेका छौं।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक पेश भएको आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, स्थानीय संचित कोषको बार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ लगायत सम्वन्धित प्रचलित कानुन बमोजिम सारभूतरूपमा सही तथा यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

१. गाउँपालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कन गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । पालिकाले पेश गरेको प्राप्ती र भुक्तानीको एकिकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प. फा. नं. २७०) मा

अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरणबाट प्राप्त भएको सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको रु.६ करोड ९८ लाख ३५ हजार र स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको रु.१३ लाख ३० हजार समेत गरी रु.७ करोड ११ लाख ६५ हजार सुत्रमा लेखा राखेको छैन ।

२. गाउँपालिकाको रु.९५ करोड २१ लाख ४८ हजारको लेखापरीक्षण गरिएकोमा रू.३ करोड ७९ लाख ६३ हजार बेरुजू देखिएको छ। सो सम्बन्धमा रु.५५ लाख ६३ हजारको प्रतिक्रिया उपर कारबाही भई बाँकी बेरुजु रु.३ करोड २४ लाख मध्ये असुल गर्नुपर्ने रु.० प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.० नियमित गर्नुपर्ने रु.३ करोड २४ लाख रहेको छ। पालिकाको गत वर्षसम्म रु.१९ लाख ८८ हजार बेरुजू बाँकी रहेकोमा हालसम्मको अद्यावधिक बेरुजू रु.३ करोड ४३ लाख ८८ हजार रहेको छ। बेरुजु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजु स्थिति र बेरुजु सम्परीक्षणको बेहोरा यसैसाथ संलग्न छ।

३. गाउँपालिकाको आ.व. ०८०/८१ मा वित्तीय विवरणमा समावेश हुनु पर्नेमा अन्तर सरकारी हस्तान्तरण तर्फको निकासा खर्च समावेश नगरेको, वित्तीय विवरणमा हिसाब फरक परेको, लेखानीति तथा टिप्पणीमा खुलासा गर्नुपर्नेमा सम्पत्ति तर्फको खुलासा नगरेको अवस्था रहेको छ । लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम गरिएको छ। एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने सरुमारानी पालिकासँग हामी स्वतन्त्र छौं। त्यसका लागि स्वीकृत आचारसंहिता अनुसार हामीले काम गरेका छौँ। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त भएका आधार र प्रमाणहरू राय व्यक्त गर्न पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्नेमा विश्वस्त छौं।

अन्य बेहोरा

यो गाउँपालिकाको लेखापरीक्षणबाट स्रोत र साधनको प्राप्तिको प्रक्षेपण यथार्थपरक नभएको, लक्ष्यअनुसार असुली नभएको, कर्मचारीको दरबन्दी अनुसार स्थायी पदपूर्ति नभएका कारण विकास निर्माण र सेवा प्रवाहमा असर परेको, अनुदानको पर्याप्त अनुगमन नभएको, वितरणमुखी कार्यक्रम सञ्चालन गरेको, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको लगायतका बेहोरा यस लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा औल्याइएको छ ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन को जिम्मेवारी

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम वित्तीय जिम्मेवारी र जवाफदेहिता जिम्मेवार व्यक्तिमा रहेको हुन्छ । त्यसैगरी नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भई महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट लागु भएको नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) बमोजिम आर्थिक कारोवारको सही र यथार्थ अवस्था चित्रण हुने गरी वित्तीय विवरण तयार गर्ने तथा जालसाजी वा त्रुटीका कारण वित्तीय विवरण सारभूतरूपमा गलत आँकडा रहित बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागू गर्ने जिम्मेवारी सरुमारानी गाँउपालिका व्यवस्थापनमा रहेको छ। गाँउकार्यपालिका, गाँउपालिका अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वित्तीय प्रतिवेदन प्रक्रियाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार रहेका छन्।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

वित्तीय विवरण समग्रमा जालसाजी वा त्रुटिका कारण सारभूत रूपमा गलत आँकडारहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी रायसहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो। लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ। लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम लेखापरीक्षण कार्यसम्पादन गरिएको छ। यसरी लेखापरीक्षण गरिएको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तर्निहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका जालसाजी वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुँदैन। वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका जालसाजी वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूतरूपमा गलत आँकडा मानिएको छ।

(नारायण एम.सी.)

नायब महालेखापरीक्षक

बेरुजु वर्गीकरण

चालु वर्षको बेरुजु (रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्यौंट			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती								
१०५	३४	३७९६३	०	२४	५५६३	०	१०५	१०	३२४००	०	३२४००	०	०	०	३२४००	०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति (रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
प्यूठान	९९५८	०	७९७०	१९८८	०	३२४००	३४३८८

बेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र.सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	बेरुजुको छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	२०८०/८१	३८	स्थानिय भत्ता	६०,६६०
२	२०८०/८१	४८.१०	सरुमारानी कृषि तथा पशु उद्यमशिलता विकास परियोजना" (हेफर प्रोजेक्ट नेपाल)	१५,४००
३	२०८०/८१	२९.२ र २९.३	संघिय समपुरक	२८,७५,१०१

४	२०८०/८१	४२.२	शसक्तीकरण र सीपमूलक तालिम	१०,४४०
५	२०८०/८१	४५	मैत्री समाज नेपाललाई भुक्तानी	२९,८२०
६	२०८०/८१	७०	प्रविधी हस्तान्तरण	४९,२०५
७	२०८०/८१	२८.३ र २८.४	प्रदेश समपुरक	४,५७,८६५
८	२०८०/८१	५६	प्रति विधार्थी लागतका आधारमा शिक्षण सिकाई	४६,२००
९	२०८०/८१	५७	थप पाठ्यपुस्तक वितरण	५,०६,२१५
१०	२०८०/८१	४४.१ र४४.२	खत्रेवगर सिरूवारी झोलुङ्गेपुल	६,८२,२०१
११	२०८०/८१	३९	कार्यक्रम बाहिरको खर्च	५,९२,९९२
१२	२०८०/८१	९	आय ठेक्का तथा अमानतमा मुल्य अभिवृद्धि कर	२,३६,७४०
१३	२०७९/८०	४५	सिलाई सम्बन्धि तालिम	३,६२,२७५
१४	२०७९/८०	१९	सचिवालय सहयोगी	४,१६,०००
१५	२०७९/८०	१५.११	शिक्षा तर्फ	३३,५८,३२०
१६	२०७९/८०	६१	भेरिएसन र म्याद थप	१३,०२,८११
१७	२०७९/८०	१७	पदाधिकारी यातायात सुविधा	१,४४,०००
१८	२०७९/८०	३४	कृषि तथा पशु विकास कार्यक्रम	९,७९,८२५
१९	२०७९/८०	४८	उपभोक्त समितिबाट विद्युतीकरण कार्य	१२,५३,९३६
२०	२०७९/८०	६	संगठन तथा कर्मचारी व्यवस्थापन	१,५३,०५३
			जम्मा	**१,३५,३३,०५९**

लेखापरीक्षण बक्यौताको विवरण

कार्यालय कोड	कार्यालयको नाम
यसबर्ष पालिकाको लेखापरीक्षण बक्यौता नरहेको ।	

(८०५५५५०७३०० - सरुमारानी गाउँपालिका, प्युठान)

परिचय

१ **परीचय**

(क) कार्यालय परिचय :- स्थानीय सरकारले संचालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह–अस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्दन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागि ता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु यस पालिकाको उद्देश्य रहेको छ ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य :- लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानुनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हुनेछ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि :- यस कार्यालयको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, आर्थिक व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८१ ।५।७ देखि २०८१ ।५।१० सम्म रहेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति :- कार्यालयको आय – व्ययतर्फ रु. ९५ करोड २१ लाख ४८ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को बिष्तृत विवरण अनुसूची -१ मा संलग्न छ ।

(छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरु :- लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरु अनुसूची – २ मा संलग्न छ ।

(ज) लेखापरीक्षणको क्रममा असुली :- लेखापरीक्षणको क्रममा निम्नानुसारको रु.६५२४९८।-असुल भई दाखिला प्रमाण पेश भएको छ ।

सि.नं	बिवरण	रकम रु.
१	वैठक भत्ता बढी दाखिला	५१०००
२	मगर भाषा कक्षा शिक्षक तलब बढी निकासा	१९८१६०
३	गाउँपालिका शिक्षक तलब बढी निकासा	४०३३३८
	जम्मा रु.	**६५२४९८**

२ **आर्थिक विवरण**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६९ र ७२ बमोजिम यस पालिकाले प्राप्त गरेको आय, अनुदान तथा सहायता समेत स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणालीबाट तयार भएको आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को वित्तीय प्रतिवेदन देहाय बमोजिम रहेको छ:

प्राप्ति र भुक्तानीको एकिकृत वार्षिक प्रतिवेदन (बजेट र गैरबजेट निकाय)								
आर्थिक सङ्केत	विवरण	टिप्पणी नं	चालु आ.ब.को कारोबार			गत आ.ब. को कारोबार		
			नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी	जम्मा	नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी	जम्मा
	राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति							
११०००	कर		८, २१ , ६५ , ०१७.६७	०	८, २१ , ६५ , ०१७.६७	७, ९४ , ३२ , १७८.५९	०	७, ९४ , ३२ , १७८.५९
१३०००	अनुदान		२६, १३ , ४१ , ५४९.८०	०	२६, १३ , ४१ , ५४९.८०	३१, ८३ , ८६ , ५२३.२१	०	३१, ८३ , ८६ , ५२३.२१
१४०००	अन्य राजस्व		८८, ३५ , ५५९.३७	०	८८, ३५ , ५५९.३७	४८, ४१ , ९३३.४७	०	४८, ४१ , ९३३.४७
१५०००	विविध प्राप्ति		१, ९१ , ०९८.००	०	१, ९१ , ०९८.००	०	०	०
क	कुल **जम्मा प्राप्ति**		३५, २५ , ३३ , २२४.८४		३५, २५ , ३३ , २२४.८४	४०, २६ , ६० , ६३५.२७		४०, २६ , ६० , ६३५.२७
३	चालु		२६, ६६ , ४७ , ६४३.७५	०	२६, ६६ , ४७ , ६४३.७५	२६, ६५ , ४८ , ८५९.४३	०	२६, ६५ , ४८ , ८५९.४३
२१०००	पारिश्रमिक / सुविधा		१२, ३३ , ४० , ४९४.०४	०	१२, ३३ , ४० , ४९४.०४	१४, ४० , ९८ , ६६८.२३	०	१४, ४० , ९८ , ६६८.२३
२२०००	मालसामान तथा सेवाको उपयोग		१२, ५५ , ६२ , ९१९.७१	०	१२, ५५ , ६२ , ९१९.७१	१०, ०२ , ०८ , ८३७.२०	०	१०, ०२ , ०८ , ८३७.२०
२५०००	सहायता		१, १७ , ०८ , ७५२.००	०	१, १७ , ०८ , ७५२.००	१, ६७ , ११ , २५२.००	०	१, ६७ , ११ , २५२.००
२७०००	सामाजिक सुरक्षा		३२, १८ , ५४६.००	०	३२, १८ , ५४६.००	४३, १४ , ४७०.००	०	४३, १४ , ४७०.००
२८०००	अन्य खर्च		२८, १६ , ९३२.००	०	२८, १६ , ९३२.००	१२, १५ , ६३२.००	०	१२, १५ , ६३२.००
४	पूंजीगत		८, ३४ , ५८ , ४४३.११	०	८, ३४ , ५८ , ४४३.११	१७, २१ , ७१ , ३६०.१९	०	१७, २१ , ७१ , ३६०.१९
३१११०	भवन तथा संरचना		६३, २१ , ८२५.००	०	६३, २१ , ८२५.००	३, ४२ , २३ , ४५६.१५	०	३, ४२ , २३ , ४५६.१५
३११२०	सवारी साधन , मेशिनरी औजार , फर्निचर्स तथा फिक्चर्स		७७, ०४ , ३९९.००	०	७७, ०४ , ३९९.००	१, ३५ , २९ , ६३८.००	०	१, ३५ , २९ , ६३८.००
३११३०	अन्य पूँजीगत खर्च		१०, ०० , ०००.००	०	१०, ०० , ०००.००	२७, ४४ , ४३०.८२	०	२७, ४४ , ४३०.८२
३११५०	सार्वजनिक निर्माण		६, ८० , ९२ , ०८३.११	०	६, ८० , ९२ , ०८३.११	११, ९४ , ३३ , ५९०.२२	०	११, ९४ , ३३ , ५९०.२२
३११६०	निर्मितसरचनाको सुधार खर्च		३, ४० , १३६.००	०	३, ४० , १३६.००	१, ५२ , १०२.००	०	१, ५२ , १०२.००
३११७०	पूँजीगत सुधार खर्च		०	०	०	२०, ८८ , १४३.००	०	२०, ८८ , १४३.००
ख)	कुल **जम्मा भुक्तानी**		३५, ०१ , ०६ , ०८६.८६		३५, ०१ , ०६ , ०८६.८६	४३, ८७ , २० , २१९.६२		४३, ८७ , २० , २१९.६२

ग)	बचत / **कमी**		२४, २७ , १३७.९८		२४, २७ , १३७.९८	(३ , ६० , ५९ , ५८४.३५)		(३ , ६० , ५९ , ५८४.३५)
घ)	धरौटी, **आकस्मिक कोष लगायतका अन्य कोषको मौज्दात**		(१२ , ०७ , २३८.९०)		(१२ , ०७ , २३८.९०)	९, ०७ , ७१५.७०		९, ०७ , ७१५.७०
घ.१)	कट्टी **रकम भुक्तानी/ दाखिला गर्न बाकी**							
ङ)	यस **आ.ब.को नगद तथा बैंक मौज्दात**		१२, १९ , ८९९.०८		१२, १९ , ८९९.०८	(३ , ५१ , ५१ , ८६८.६५)		(३ , ५१ , ५१ , ८६८.६५)
च)	गत **आ.व.को नगद तथा बैंक मौज्दात**		२, ३४ , ४८ , ६०६.१५		२, ३४ , ४८ , ६०६.१५	५, ८६ , ०० , ४७४.८०		५, ८६ , ०० , ४७४.८०
छ)	विनिमय **नाफा/ घाटा तथा अन्य समायोजन**							
ज)	आ.व. **अन्तको बाँकी नगद तथा बैंक मौज्दात**		२, ४६ , ६८ , ५०५.२३		२, ४६ , ६८ , ५०५.२३	२, ३४ , ४८ , ६०६.१५		२, ३४ , ४८ , ६०६.१५

संघिय सरकार र प्रदेश सरकार तर्फको **C-GAS**मार्फत आम्दानी र खर्चको आय व्यय विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

सि.नं	आयतर्फ			सि.नं	व्ययतर्फ		
	विवरण	रकम	रकम		विवरण	रकम	रकम
१	स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	13,30,000।-	1,330,000।-	1	स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	13,30,000।-	1,330,000।-
२	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	६९८३४७१०।-	६९८३४७१०।-			६९८३४७१०।-	६९८३४७१०।-
	जम्मा	७११६४७१०	७११६४७१०		जम्मा	७११६४७१०	७११६४७१०

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

३ **वित्तिय प्रतिवेदनः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६९ र ७२ बमोजिम यस पालिकाले प्राप्त गरेको आय, अनुदान तथा सहायता समेत स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणालीबाट तयार भएको आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को वित्तीय प्रतिवेदन देहाय बमोजिम रहेको छ:

४ **वित्तीय विवरणको यथार्थताः**

पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कनको गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । पालिकाले आर्थिक कारोवारको लेखा तयार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय तहको वित्तीय विवरण स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) तयार गर्नुपर्छ । तर पालिकाले सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको रु.६९८३४७१०।– र स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको रु.१३३००००।–समेत गरी रु.७११६४७१०।–को सुत्रमा लेखा राखेको छैन । जसले गर्दा सुत्र प्रणालीवाट तयार भएको वित्तीय विवरण समेत पूर्ण नहुँदा वित्तीय विवरणले पालिकाको यथार्थ आर्थिक अवस्थाको चित्रण गरेको छैन । तसर्थ पालिकामा हुने सवै आर्थिक कारोबार सुत्र मार्फत हुने र सबै कारोबार वित्तीय विवरणमा समावेश हुने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

५ **आन्तरिक आयः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा केन्द्रीय अनुदानबाट गरेको खर्चका तुलनामा आन्तरिक आयको स्थिति देहाय बमोजिम छ।

केन्द्रीय अनुदानबाट खर्च	आन्तरिक आय	आन्तरिक आय प्रतिशत
१६५४२१७१८।०५	७७१२८०१३।३५	४.६६%

उपर्युक्त विवरण अनुसार स्थानीय तहमा प्राप्त केन्द्रीय अनुदानबाट भएको खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको हिस्सा ४.६६% प्रतिशत मात्र रहेको छ । त्यसैले पालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनको दायरालाई फराकिलो पार्दै आन्तरिक आय बृद्धि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

६ **रकमान्तर :**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा २० योजना ऐनमा तोकिएको कुनै एक अनुदान सङ्केत अन्तर्गतको बजेट उपशिर्षकमा रकम नपुग भएमा सोही ऐनमा तोकिएको कुनै एक वा एकभन्दा बढी अनुदान सङ्केत अन्तर्गतको उपशिर्षकमा बचत रकम मध्येबाट रकमान्तर गर्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यस्तै स्थानिय सरकार संचालन ऐनको दफा ७९ मा स्थानिय निकायले रकमान्तर गर्दा कार्यपालिकाले स्वीकृत वार्षिक बजेटको अधिनमा रही कुनै शीर्षकबाट पूँजीगत शीर्षकमा पच्चीस प्रतिशतमा नबढाई रकमान्तर गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यस्तै स्थानिय तहमा वजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पत्ति हस्तान्तरण सम्वन्धी निर्देशिका, २०७४ को नियम ३.१ मा पूँजिगत खर्चको रुपमा विनियोजित भएको रकम चालु खर्चमा रकमान्तर नगर्ने उल्लेख गरेको छ । यस वर्ष पालिकाले विभिन्न १९ शिर्षकमा घटाएको र र २४ शिर्षकहरूमा एकमुष्ट रु.४२२६४१८।-रकमान्तर गरेको छ । यसले गर्दा कुन शिर्षकवाट कुन शिर्षकमा रकमान्तर भएको हो एकिन भएन । कानुनमा भएको व्यवस्थाको परिपालन गरी रकमान्तर गर्ने तर्फ पालिकाको ध्यान दिनु पर्दछ ।

७ **कर तथा शुल्क असुलीः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५५, ५७, ५८ र ५९ मा एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर, घरजग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर र वहाल विरौटी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ । ती आय शीर्षकमा आय अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ।

क्र.सं.	आम्दानी शीर्षक	अनुमान	यस महिना सम्मको आम्दानी	असूली प्रतिशत
१	सम्पती कर	१२०००००	७९८५७८.१६	६६.५५
२	भुमिकर/मालपोत	१७०००००	५४१९१८.४१	३१.८८
३	वहाल कर	४०००००	४३४०९४.५७	१०८.५२
४	वहाल विटौरी कर	३५००००	२६६१२०	७६.०३
५	सवारी साधन कर (साना सवारी)	२००००	०	०
६	पुर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	२००००	०	०
७	व्यवसायले भुक्तानी गर्ने	०	१२४८७०	०
८	अखेटोपहारमा लाग्ने कर	१०५०००	०	०
९	अन्य कर	५००००	०	०
१०	कृषि उत्पादनको बिक्रीबाट प्राप्त रकम	०	६३४३८०	०
११	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	१०००००	५६६५	५.६७
१२	न्यायिक दस्तूर	५०००	४६००	९२
१३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	०	८२००	०
१४	परीक्षा शुल्क	०	१८००	०
१५	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१०००००	२१९६५०	२१९.६५
१६	नक्सापास दस्तुर	७००००	११०४१९.४६	१५७.७४
१७	सिफारिश दस्तुर	१४०००००	८५३५१६	६०.९७
१८	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	३६००००	३७७४००	१०४.८३
१९	नाता प्रमाणित दस्तुर	१०००००	१२१६२०	१२१.६२
२०	अन्य दस्तुर	४०००००	४४१३६०	११०.३४
२१	व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	४५००००	८३२०	१.८५
२२	अन्य क्षेत्रको आय	०	३१००	०
२३	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना र जफत	०	१८१११००	०
२४	अन्य राजस्व	०	०	०
२५	व्यवसाय कर	१००००००	७५५००३.७५	७५.५
२६	बेरूजू	५००००	१९१०९८	३८२.२
जम्मा		७८८००००	७७१२८१३.३५	९७.८८

पालिका भित्र रहेका करदाताहरुको अभिलेख व्यवस्थित नरहेको एवं बुझाउन ल्याएको अवस्थामा मात्र कर एवं शुल्क बुझ्ने परिपाटी रहेकोले उल्लिखित असुली यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था देखिएन । तसर्थ आफ्नो क्षेत्रभित्र करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गरी थप राजश्व असूल गर्ने प्रयास गर्नु पर्दछ ।

८ **आय अनुमानः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाले पेश गरेको आय-व्ययको अनुमानमा आन्तरिक आयतर्फ मालपोत, कर, सेवा शुल्क, दस्तुर वापत अनुमानित रु.७८८००००/- प्राप्त हुने प्रक्षेपण गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा रु.७७१२८१३/- अर्थात अनुमान भन्दा २.१२ प्रतिशत घटी आय प्राप्त गरेको छ । पालिकाले लक्ष्य अनुसारको राजश्व असूली तथा आम्दानीका अन्य स्रोतको पहिचान गरी आयको अनुमान यर्थाथपरक बनाई आय आर्जन बृद्धि गर्नेतर्फ विशेष ध्यान दिन आवश्यक देखिएको छ ।

९ **आय ठेक्का तथा अमानतमा मुल्य अभिवृद्धि करः**

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **२३६,७३९.९३** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

१० **योजनाको प्राथमिकीरणः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले आवधिक योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ । स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को दफा ५.२.४ सँग सम्बन्धित अनुसूची ३ मा आयोजना प्राथमिकिकरणका आधारहरू गरिवी निवारण, उत्पानदमुलक, रोजगारी, लागत सहभागिता, स्थानीय स्रोत र साधन, समावेशी विकास, दीगो र वातावरणीय संरक्षण र भाषिक र सांस्कृतिक विकास उल्लेख गरेको छ र सोही अनुसार गणना प्राथमिकताका आधारमा योजना छनौट गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। तर पालिका पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा निम्नानुसार ६ वडाको लागि वडागत र पालिकास्तरका कुल २०९ योजनामा वजेट विनियोजन गरेको छ।

क्र. सं.	कार्यक्रमको नाम	योजना सङ्ख्या	रु.२० लाखमाथिका योजना सङ्ख्या	रु.५ लाख देखि २० लाख सम्मका योजना सङ्ख्या	रु.५ लाख भन्दा कमका योजना सङ्ख्या
१.	पालिकास्तरीय	३१	५	१५	११
२.	वडा स्तरीय	१७६	०	०	१७६
जम्मा		**२०७**	**५**	**१५**	**१८७**

उपर्युक्त विवरण अनुसार पालिकाले साना र मुखी योजनाहरु सञ्चालन गरेको देखिन्छ । जसले गर्दा सञ्चालित योजनावाट प्रतिफल प्राप्त नहुनका साथै चालु प्रकृति खर्चमा बृद्धि भै लागत प्रभावी नहुने तथा निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत प्रश्न उठ्ने गरेको छ । त्यसैगरी यो वर्ष सभाले पारित गरेका उल्लेखित योजना मध्ये १५७ योजनामात्र कार्यान्वयन भई ५० योजना कार्यान्वयन हुन सकेको देखिएन । तसर्थ पालिकाले योजना वस्तुनिष्ठ तवरले प्राथिमिकीकरण र छनौट गरी सोको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

११ **योजना तथा वजेट कार्यान्वयनः**

योजना तथा बजेटमा देखिएका प्रमुख व्यहोराहरु निम्नानुसार रहेका छन:-

· अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ मा पालिकाले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले सो बमोजिमको मध्यमकालीन खर्चको संरचना तयार गरेको छैन । साथै दीगो विकासको लक्ष्यलाई स्थानीय तहमा आन्तरिकीकरण गर्न आवधिक योजना तयार गरी लागू गरेको समेत छैन।

· आर्थिक वर्षको अन्त्यमा अत्याधिक पुँजीगत खर्च गर्ने प्रवृत्ति यो वर्ष पनि कायमै रहेको देखियो । कुल पुँजीगत खर्च रु. ८ करोड ३४ लाख ५८ हजार भएकोमा प्रथम त्रैमासिकमा रु.५८ लाख ८८ हजार १५(७.०५%) , दोश्रो त्रैमासिकमा रु.८१ लाख ३४ हजार(९.७५%), तेस्रो त्रैमासिकमा रु.२ करोड ५० लाख ९५ हजार(३०.०६) ,चौथो त्रैमासिकमा रु.४ करोड ४३ लाख ४१

हजार(५३.१४%) र असार महिनामा मात्रै रु.२ करोड ४५ लाख ८८ हजार(२९.४६%) भएको देखिन्छ। पालिकाको आषाढको खर्च उच्च रहेको छ ।

· सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ अनुसार रु. १० करोड भन्दा बढी रकमको वस्तु, निर्माण, परामर्श लगायत खरिद गर्दा खरिद गुरुयोजना तयार गर्नुपर्नेमा पालिकाले रु.१६ करोड ६६ लाखको खरिद गरेकोमा खरिद गुरुयोजना तयार गरेको पाइएन ।

· स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७९ तथा पालिकाको विनियोजन ऐन,२०७८ को दफा २ अनुसार यस वर्ष थपघट समेत कार्यपालिका र गाउँसभाको निर्णयबाट रु.४२ लाख २६ हजार रकमान्तर गरेको छ। उक्त रकम वजेटको तुलनामा ९६ प्रतिशत हुन्छ। आर्थिक वर्षको अन्तमा रकमान्तर गर्ने परिपाटीमा सुधार भएको पाइएन ।

उल्लेखित अवस्थाका कारण गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्थापन कुशल भएको देखिदैन । तसर्थ गाउँपालिकाले योजना तथा बजेट कार्यान्वयनलाई विश्वसनीय र प्रभावकारी बनाउने तर्फ ध्यान पर्दछ ।

१२ **लक्ष्य प्रगति :**

कार्यालयले त्रैमासिक तथा वार्षिक प्रगति विवरण बनाई पेश गर्नुपर्नेमा कार्यालयले सञ्चालन गरेका स्थानीय स्तर, जिल्ला तथा केन्द्रीय स्तरका योजनाको नियम बमोजिमको ढाँचामा त्रैमासिक प्रगति विवरण तयार गरेको देखिएन । बजेट खर्च गर्ने तथा खर्चको तोकिएको ढाँचामा वार्षिक प्रगति तयार नगर्ने प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ । साथै पालिकाले लक्ष्य अनुसार प्रगति नहुनु तथा शुन्य प्रगति हुनुको कारण खुलाएको छैन, सोको कारण पत्ता लगाई निराकरण गर्नुपर्दछ ।

कार्यक्रम तथा वजेट उपशिर्षक	कार्यक्रम/योजना संख्या	यो बर्ष खर्च	वार्षिक प्रगति स्थिती			
			शून्य प्रगती	२५%सम्म प्रगति	५०% सम्म प्रगति	७५% सम्म प्रगति
सरुमारानी गाउँपालिका	३२५	८,३४,५८,४४३.११	६०	५	२०	२४०

१३ **क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थितिः**

स्थानीय तहले एकीकृत, समानुपातिक र दिगो विकासका क्षेत्रगत रुपमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ । यस पालिकाको २०८०।८१ को क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति देहायअनुसार रहेको देखिन्छ ।

क्र.स	क्षेत्र	बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
१	आर्थिक विकास	४१४५५०००	३२५४९०९७.४०	७८.५२
२	पूर्वाधार विकास	५७८०००००	३७०३३९५२.६१	६४.०६
३	सामाजिक विकास	२२८६६३०००	१९७२९७६९४.६५	८६.२८
४	संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन	१८०८७३०७	१०८५००४३.८४	५९.९९
५	अन्य कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक	९२०२३०००	७२३७५२९८.३६	७८.६५
	जम्मा	**४३८०२८३०७**	**३५०१०६८६.८६**	

उपर्युक्त विवरण अनुसार सभाले विनियोजन गरेको बजेट मध्ये सामाजिक विकासमा सबैभन्दा बढी ८६.२८ प्रतिशत र संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन सबै भन्दा घटी ५९.९९ प्रतिशत रहेको छ । अतः पालिकाले संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन जोड दिनुपर्ने देखिन्छ ।

१४ **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ७८ वमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरि लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तर पालिकाले त्यस्तो प्रणाली तयार गरी लागु गरेको पाईएन। जसले गर्दा पालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको र सोमाथी

विश्वस्त हुन सक्ने अवस्था रहेको छैन । यस सम्वन्धमा देखिएका केही व्यहोराहरु देहाय बमोजिम रहेका छन:

· पालिकाले यस वर्ष कार्य सञ्चालन निर्देशिका तर्जुमा नगरी बैठक भत्ता, तालिम, गोष्ठी लगायतका कार्यक्रम रु.२० लाख ४१ हजार खर्च गरेको छ ।

· पालिकाबाट सञ्चालित आयोजनाको मर्मत सम्भारको लागि मर्मत सम्भार कार्यविधि तर्जुमा गरेको पाइएन ।

· पालिकाले उद्देश्य प्राप्तिमा आइपर्नसक्ने सम्भावित जोखिमहरु पहिचान गरि सोको निराकरणको प्रयास गरेको अभिलेख राखेको छैन ।

· सञ्चालित योजनाको सूचनापाटीमा आय/व्यय, अपेक्षित र वास्तविक लाभका साथै उपभोक्ताको योगदान र कार्य सम्पादन लगायतका विषय पारदर्शी गर्न सकेको छैन । सरोकारवाला सहितको सार्वजनिक सुनुवाई र सार्वजनिक परीक्षण गर्नुपर्नेमा उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी भित्रमात्र यस्तो सुनवाई वा परीक्षण सीमित गरेको अवस्था समेत छ।

· निजामती सेवा ऐन २०४९ बमोजिम यस पालिकाकामा कार्यरत ४१ जना कर्मचारीको कार्य विवरण वनाई सोको आधारमा कार्यसम्पादन मुल्याङ्कन गर्नुपर्नेमा सो गरेको पाईएन ।

· आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन,२०७६ को दफा ३३ (४) मा प्रत्येक ३ महिनामा आन्तरिक लेखापरीक्षण गरि सोको प्रतिवेदन दिनुपर्नेमा आर्थिक वर्ष समाप्त भए पश्चात मात्र लेखापरीक्षण र प्रतिवेदन दिने गरेको पाइयो।

· ठेक्का वा उपभोक्ताबाट हुने कामको निर्माण सुरु, लागत, सम्पन्न हुने मिति लगायत विस्तृत विवरण देखिने गरी ठेक्का अभिलेख खाता तयार गरेको पाइएन।

· सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ अनुसार यस वर्ष कार्यसम्पन्न भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु उपभोक्ता समितिलाई मर्मत सम्भार गर्ने जिम्मा सहित हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा सो गरेको पाईएन ।

· कार्यक्रम कार्यान्वियन निर्देशिकाले तोके अनुसारको दिवा खाजाको अनुगमन हुने नगरेको,

· भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ अनुसार भ्रमण/अनुगमन प्रतिवेदन पेश गरेर मात्र भ्रमण अनुगमन भत्ता भुक्तानी दिनुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले भ्रमण तथा अनुगमन वापत रु.२५ लाख खर्च लेखेकोमा भ्रमण उपलव्धिको मूल्याङ्कन गरेको छैन ।

· स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा विविध खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । विविध खर्चतर्फ पालिकाले रू.१६ लाख ५८ हजार खर्च गरेको छ । खर्चको मापदण्ड निर्धारण गरी यस्तो खर्चमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

· पालिकाले कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित सामग्री, लघुउद्यम विकास सम्बन्धी सामग्री तथा अन्य अनुदान वितरण गर्दा लाभग्राहीको पहिचान खुल्ने गरी नागरिकता नम्बर तथा सम्पर्क नम्बर समावेश नगरी नाममात्र उल्लेख गरी भरपाई गराई वितरण गर्ने गरेको देखियो ।

· पालिका भित्रका विद्यालय अनुगमन मापदण्ड तयार गरेको छैन भने अनुगमन समेत गरेको देखिने अभिलेख राखेको छैन।

· पालिकाले शिक्षातर्फको कार्यक्रम कार्यान्वियन पुस्तिकामा उल्लेख भए वमोजिम खर्च गरेको पाइएन ।

· संस्थागत विद्यालयहरूको दर्ता, नवीकरण, शुल्क निर्धारण, वर्गीकरण लगायतका अभिलेख व्यवस्थित तवरले राखेको पाइएन ।

· संस्थागत विद्यालयहरूमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको तथ्याङ्क IEMIS अद्यावधिक गरेको छैन।

तसर्थ पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई तोकिए बमोजिम प्रभावकारी र विश्वसनीय बनाई सेवा प्रवाह सुदृढ बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

१५ **बजेट सीमा निर्धारण समितिः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६(१) बमोजिम पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम, अनुदान, ऋण र अन्य आयको प्रक्षेपण तथा सोको सन्तुलित वितरणको खाका र बजेट सीमा निर्धारण गर्न ७ सदस्यीय स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति गठनको व्यवस्था छ । उक्त समितिले आयको प्रक्षेपण, साधनको सन्तुलित वितरणको खाका, बजेटको कूल सीमा, बजेटको क्षेत्रगत सीमा निर्धारण, बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकिकरण, विषय क्षेत्रगत बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तय गर्नुपर्ने जस्ता कार्यहरु फाल्गुन महिनाभित्र सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने र बजेट प्रक्षेपण गर्दा बजेट वर्षपछिको थप दुई वर्षको समेत प्रक्षेपण तयार गर्नुका साथै तयार भएको आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले चैत्र १५ गतेभित्र पालिकाका विषयगत शाखा तथा वडा समितिलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने कानुनी व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले समितिको गठन गरेको छैन । ऐनमा

व्यवस्था भएअनुसार बजेट सीमालगायत क्षेत्रगत विषय समेटी बजेट प्रक्षेपण सम्बन्धी नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा एवं सोको पालनामा सम्बन्धित पदाधिकारीको ध्यान जानुपर्दछ ।

१६ **स्थानीय तथ्याङ्क, अभिलेख तथा स्रोत नक्साङ्कनः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ बमोजिम स्थानीयतहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभुत तथ्याङ्क संकलन, अभिलेख र सोको ब्यवस्थापन गर्नुपर्ने तथा आफ्नो क्षेत्रभित्रको शैक्षिक, भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक श्रोत अन्तर्गत खानी, जंगल तथा अन्य श्रोत, पूर्वाधार अन्तर्गत सडक, पुल, खानेपानी लगायतको अभिलेख तथा श्रोत नक्साङ्कन सहितको पालिकाको प्रोफाइल तयार गर्नुपर्ने ब्यवस्था छ । पालिकाले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून र सोको मापदण्ड बनाएको तथा स्रोत नक्साङ्कन गरेको देखिएन । स्थानीय तहका हरेक प्राथमिकीकरणका क्रियाकलाप सञ्चालनमा तथ्याङ्कले महत्वपूर्ण भुमिका खेल्ने हुँदा सोको संकलन र अभिलेख राख्ने कार्यमा पहल हुनु आवश्यक छ । तथ्याङ्क वेगर प्राथमिकतामा राखिएका योजना, बजेट, प्रक्रिया र कार्यान्वियनले उचित सार्थकता नपाउने हुँदा यस तर्फ पालिकाले अभिलेख ब्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्दछ ।

१७ **मालसामानको गुणस्तरः**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११५ मा सार्वजनिक निकायले आपूर्ति गरिएका मालसामान सम्झौतामा उल्लिखित प्राविधिक स्पेसिफिकेशन र गुणस्तर बमोजिमका भए नभएको निरीक्षण वा परीक्षण गर्नु गराउनु पर्ने, निरीक्षण वा परीक्षण गर्ने निकाय, अधिकारी वा समितिले निरीक्षण वा परीक्षण गरी सकेपछि स्वीकृत र अस्वीकृत मालसामानको विवरण उल्लेख गरी निरीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने, त्यस्तो प्रतिवेदनमा जाँच भएको मालसामानको नाम, प्रतिशत, स्पेशिफिकेशन, निरीक्षण वा परीक्षणको परिणाम उल्लेख गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तसर्थ मालसामानको प्रकृतिअनुसार तुलनात्मक तालिका वा परीक्षण सूची (check list) सहितको गुणस्तर प्रतिवेदन प्राप्त गरी मालसामान दाखिला तथा भुक्तानी गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने देखिन्छ ।

१८ **आवधिक योजनाः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम पालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विकासका लागि आवधिक योजना बनाई लागू गर्नेमा यस पालिकाले आवधिक योजना तयार गरेको छैन । आवधिक योजना नहुँदा पालिकाले वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्दा आवधिक योजनाका दीर्घकालीन विषयलाई भन्दा सालवसाली विषयहरुलाई समावेश गरेको देखिन्छ । स्थानीय तहको समग्र विकासका लागि आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वियन गर्नुपर्दछ ।

१९ **बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) मा ४ सदस्यीय बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार समिति गठन गरेको भएता पनि आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, कार्यक्रमबीच परिपूरकता कायम गरेको समेत नदेखिएकाले बजेट तर्जुमा गर्दा ऐनमा भएको व्यवस्थाको परिपालनामा ध्यान दिनुपर्दछ ।

२० **पाम्सको प्रयोग**

नेपाल सरकार मन्त्रीपरीषद्को २०७७/७/२० को निर्णय अनुसार सबै तहको सरकारी कार्यालयहरूको सार्वजनिक सम्पत्तीको लेखाङ्कन, प्रतिवेदन र एकिकृत विवरण तयार गर्न संघ र प्रदेशका सवै सरकारी कार्यालयहरू एवं सवै स्थानीय तहमा सार्वजनिक सम्पत्ती व्यवस्थापन प्रणाली (Public Asset Management System-PAMS) आर्थिक वर्ष २०७७/७८ देखि अनिवार्य रूपमा लागू गरेको छ । पालिकाले यो आर्थिक वर्षमा स्वास्थ्य तथा शिक्षातर्फ खरीद गरेको औषधी, मेडिकल सामानहरु र उपकरण पालिकाको केन्द्रिय जिन्सि खाता अन्तर्गत PAMS मा दाखिला गरेको छैन । साथै मर्मत तर्फको सामानहरू समेत पाम्समा रेकर्ड अद्यावधिक नगरेको कारण कुन कुन सामान कुन मेशिन औजारको मर्मतमा प्रयोग भएको हो यकिन हुन सकिने अवस्था रहेन, अतः सो सम्वन्धमा सुधार हुनुपर्दछ ।

२१ **जिन्सी निरीक्षण**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ९९ मा सोही नियमावलीको नियम ९४, ९५ र ९६ बमोजिम जिन्सी मालसामानको लगत खडा गरी राख्नुपर्ने, सोको निरीक्षण गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने, प्रतिवेदनमा उल्लेखित सामान मध्ये मर्मत गर्नुपर्ने सामान ३ महिना भित्र र लिलाम गर्नुपर्ने सामान ६ महिना भित्र लिलाम गरी सक्नु पर्ने व्यवस्था छ । तर पालिकाले यस वर्ष जिन्सी निरीक्षण गराई प्रतिवेदन तयार गरेको छैन। जसले गर्दा पालिकाको जिन्सीको अवस्था बारे यकिन गर्न सकिएन । नियमावलीको व्यवस्था अनुसार जिन्सी निरीक्षण गराई सोको आधारमा मर्मत सम्भार, लिलामी लगायतका कार्य गरी जिन्सी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

२२ **लघुउद्यम कार्यक्रम**

गरीवी निवारणको लागि लघु उद्यम कार्यक्रम (मेडपा) अन्तर्गत यस आर्थिक बर्षमा विभिन्न ७ कार्यक्रमको लागि यस बर्ष रु.१८०००००।-रकम विनियोजन भएकोमा रु.१७०९०००।-खर्च गरेको पाईयो । पालिकाले यस बर्ष विभिन्न प्राविधिक सिपमूलक तालिम संचालन गरी ६२ जनालाई तथा विभिन्न २० जनालाई स्तरोन्नती तालिम प्रदान गरेको विभिन्न उद्यमीलाई प्रविधि हस्तान्तरण गरेको छ । यसरी तालिम प्राप्त उद्यमी मध्ये वडा नं १ मा २९ जनालाई चप्पल तथा अचार बनाउने प्रविधी र वडा नं ४ का विभिन्न १८ जनालाई हाते होजियारी प्रविधी वितरण गरेको छ । गरीवी निवारणको लागि विनियोजित रकमबाट पूर्ण रुपमा कार्यक्रम संचालन गरी बार्षिक सम्पन्न कार्यक्रमहरुको प्रभावकारीता एवं तालिम पश्चातको रोजगारी सृजना सम्वन्धमा समेत पालिकाले अनुगमन गर्नुपर्दछ ।

२३ **आयोजनाको अनुगमन**

सार्वजनिक निकायबाट उपलब्ध गराईएको अनुदानको सही सदुपयोग भए नभएको एकीन गर्न अनुदान उपलब्ध गराउने निकायले समय समयमा अनुगमन गर्नुपर्दछ । पालिकामा उप-मेयरको अध्यक्षतामा योजनाको अनुगमन समिति रहेकोमा सो अनुगमन समितिले कुन दिनमा कुन योजनाको अनुगमन गरेको हो र सो योजनाको अवस्था कस्तो छ सो सम्वन्धि उल्लेख गरी प्रतिवेदन गर्नुपर्नेमा एकै पटकमा २०।२५ वटा योजनाको अनुगमन प्रतिवेदन दिने गरेको र योजना राम्रो रहेको भन्ने मात्रै निर्णयको प्रतिलिपि पेश गर्ने गरेको छ । जसले गर्दा योजनाको सहि र समयमा नै अनुगमन भएको छ भन्ने अवस्था देखिएन । यसरी अनुगमन समितिको प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा मात्रै योजनाको फरफारक गर्नुपर्नेमा अनुगमन नाम मात्रैको देखिएको साथै मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार लगायतको कतिपय योजनाहरुको अनुगमन समितिको प्रतिवेदन वेगर नै उपभोक्ता समितिहरुलाई भुक्तानी दिने गरेको देखियो । जसले गर्दा पालिकाबाट सम्पादित कार्यहरु यथार्थपरक छन् भन्ने अवस्था देखिएन । पालिकाले सो सम्वन्धमा ध्यान दिनुपर्दछ ।

२४ **छोरी पेवा बचत कार्यक्रम**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६ बमोजिम वितरणमुखी खर्चलाई नियन्त्रण गर्दै संघ तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकमलाई स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा दीर्घकालीन पूँजी निर्माण हुने कार्यमा खर्च गर्नुपर्दछ।पालिकाले लक्षित वर्गको लागि विनियोजन गरेको रकम लक्षित वर्गको दिगो पूँजी निर्माण तथा उत्थानमा खर्च गर्नुपर्नेमा गाउपालिकामा बसोवास गर्ने नागरिकबाट जन्म लिने सबै चेलि(बालिका) को नाममा बचत खातामा मासिक रुपमा बालिका १० वर्षकी नहुँदासम्म रु ५००।-का दरले जम्मा गरिदिने व्यवस्था स्वरुप आ.व २०८०।०८१ मा ७४७ छोरीलाई रु.१०४०५००।-खर्च गरेको छ । विपन्न तथा लक्षित बर्गलाई फाईदा पुग्ने, समूहमा आधारित कार्यक्रम तथा न्यून आय वर्गका लागि दिगो रोजगारी सिर्जना गर्नसक्ने कार्यक्रममा खर्च नगरी यस्ता वितरणमुखी कार्यक्रममा खर्चगर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।

२५ **आन्तरीक लेखापरीक्षण**

आन्तरिक लेखापरीक्षण (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६८ को दफा १(६) को उपदफा (ख) मा प्रत्येक चौमासिक अवधि व्यतीत भएको एक महिनाभित्र अनिवार्यरुपमा आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्नुपर्ने र सोही दफाको उपदफा (ग) मा आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको १५ दिनभित्र प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित कार्यालयलाई उपलव्ध गराउनु पर्ने उल्लेख छ । कार्यालयमा आन्तरीक लेखापरीक्षण शाखा रहेता पनि जनशक्ति नभएकोले लेखापरीक्षण भएको छैन । चौमासिक लेखापरीक्षण गरी सोको चौमासिक रुपमा प्रतिवेदन जारी गर्ने तर्फ कार्यालयको ध्यान जानुपर्दछ ।

२६ **हेभी इक्विपमेण्टको प्रयोगः**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को नियम उपनियम (९) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायबाट सञ्चालित हुने निर्माण कार्यमा सामान्यताः डोजर, एक्साभेटर, लोडर, रोलर, ग्रेडर जस्ता हेभी मेशिनरी प्रयोग गर्न नमिल्ने व्यवस्था छ । सो नियमावलीको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा लागत अनुमान तयार गर्दाको समयमा हेभी मेशिन प्रयोग गर्नुपर्ने जटिल प्रकृतिको कार्य भनी उल्लेख भएको रहेछ भने सम्बन्धित प्राविधिकको सिफारिशमा सार्वजनिक निकायबाट सहमति लिई त्यस्ता मेशिन प्रयोग गर्न सकिने उल्लेख छ । पालिका अन्तर्गत सञ्चालित अधिकांश सडक निर्माण तथा स्तरोन्नतिसँग सम्बन्धित योजनाका उपभोक्ता समितिहरुले डोजर, एक्साभेटर लगायतका हेभी मेशिन प्रयोग गर्ने गरेको पाइए तापनि नियमावलीको व्यवस्था बमोजिम सम्बन्धित प्राविधिकको सिफारिश गराई गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयबाट सहमति लिएको पाइएन । यसका केही उदाहरणहरु यसप्रकार रहेका छन :

गोभौ./ मिति	**उपभोक्ता समितिको नाम**	**कामको विवरण**	**हेभी उपकरण**	**भुक्तानी रकम**
७४	अझरे पूर्ण गाउँ कर्लाङ्ग कुर्लुङ्ग सडक स्तरोन्नति उपभोक्ता समिति	अझरे पूर्ण गाउँ कर्लाङ्ग कुर्लुङ्ग सडक स्तरोन्नति	डोजर	९१३७३८.००
१२४	अज्जेनी पाङ्गवाङ्ग मोटर बाटो समिति	अज्जेनी पाङ्गवाङ्ग मोटर बाटो	“	८८४६४.००
१३९	दोमहि शिव मन्दिर दोभान मोटर बाटो उपभोक्ता समिति	दोमहि शिव मन्दिर दोभान मोटर बाटो	“	४४७२२५.००
१३४	बिरिङकोट छेडा माथिल्लो बिरिङकोट राङवाङ्ग मोटर बाटो बिस्तार उ.स.	बिरिङकोट छेडा माथिल्लो बिरिङकोट राङवाङ्ग मोटर बाटो	“	८८४४६.००
६१	पाङवाङ बाट वडा कार्यालय जोड्ने मोटर बाटो उपभोक्ता समिति	पाङवाङ बाट वडा कार्यालय जोड्ने मोटर बाटो	“	९५९१३२.००
१६८	ओखरडाँडा उदिन ढुङ्गा अधुरो मोटर बाटो उ.स.	ओखरडाँडा उदिन ढुङ्गा अधुरो मोटर बाटो	“	२१९६५८.००
२०५	रत्ने राङबाङ जस्पुर मोटर बाटो उ.स.	रत्ने राङबाङ जस्पुर मोटर बाटो	“	२८२०६७.००
२१४	खेल मैदान निर्माण योजना उपभोक्ता समिति	खेल मैदान निर्माण योजना	“	९०८२६.००
२१६	पालुथान स्कुल गेट नयाँ ट्रयाक उपभोक्ता समिति	पालुथान स्कुल गेट नयाँ ट्रयाक योजना	“	४८०००.००
२१७	सुनार टोल अडरबारी मोटर बाटो उपभोक्ता समिति	सुनार टोल अडरबारी मोटर बाटो	“	४३३४९.००
जम्मा				**३१८०९०५**

२७ **कार्य सम्पन्नः**

सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम १२३(१) मा खरिद सम्झौता अनुसार सार्वजनिक निकायले रनिङ बील वा अन्य कुनै बील बीजकको भुक्तानी गर्दा प्राविधिक नापजाँच गरी नापी किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनको आधारमा भुक्तानी गर्नुपर्ने ब्यवस्था रहेको छ । उपभोक्ता समितिहरूबाट सञ्चालित योजनाको बीलहरूमा लागत अनुमान र वास्तविक कामको मूल्याङ्कनमा बरावर परिमाण र रकम उल्लेख भएको देखिन्छ । लागत अनुमान बरावर नै मूल्याङ्कन भएको देखिएकाले वास्तविक काम कति भएको हो भन्ने सम्बन्धमा आश्वस्त हुन सक्ने अवस्था देखिएन । प्राविधिकले पेश गर्ने कार्य सम्पन्न प्रतिवेदनमा कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति र कार्य सम्पन्न भएको मिति लगायतका इन्जिनियरिङ नर्म्स अनुसार बीलमा खुलाउनुपर्ने तथ्याङ्क उल्लेख गरेको पाइएन । यसले गर्दा कुन काम कहिले सम्पन्न गर्नुपर्ने र तोकिएको अवधिमा सम्पन्न भए/नभएको विषयमा एकिन हुन नसकिएको हुँदा प्राविधिकले इन्जिनियरिङ नर्म्स अनुसारको उपभोक्ता समितिको बील बनाउँदा नापजाँचलाई वास्तविक कार्यसम्पादनमा आधारित बनाउनुपर्दछ ।

२८ **प्रदेश समपुरकः**

२८.१ अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्था ऐन, २०७४ को दफा १० मा नेपाल सरकारले प्रदेश सरकार तथा स्थानिय तहलाई अनुदान दिन सक्ने र त्यस्तो अनुदानको रकम निर्धारीत कार्यमा मात्रै खर्च गर्न पाउने उल्लेख छ । पालिकालाई यस बर्ष प्रदेश समपुरक वजेट अन्तर्गत

विभिन्न ४ वटा योजनाहरुमा रु.२००००००००।–निकासा भएकोमा रु.६०१६०००।–खर्च भएको पाईयो । सो सम्वन्धी विवरण निम्नानुसार छन ।

२८.२ **बड्डाँडा उपल्लोखुट्टी तिराम सडक निर्माणः**पालिकालाई यस बर्ष प्रदेश समपुरक वजेट अन्तर्गत वड्डाँडा उपल्लोखुट्टी तिराम सडक निर्माणको लागि रु.२५०००००।–वजेट व्यवस्था भई निकासा भएको पाईयो । पालिकाले पहिरो सफाई गर्ने तथा ९६३० मि को नयाँ ट्र्याक खोल्ने कार्यको लागि रु.४९९८५३४।७४ को लागत अनुमान तयार गरी २०८०।६।१७ मा स्विकृत गरेको छ । सो कार्य गर्नको लागि २०८०।८।१५ मा ठेक्का नं SRN\NCB\works-०४-०८०।०८१ बाट सूचना आव्हान गरेकोमा सबैभन्दा कम कवोल रु.२७१६३५०।–(३६.५१%कम कवोल) फर्म मालिका वागेश्वरी कंन्सट्रक्सन प्रा.ली.को वोलपत्र स्विकृत भएको पाईयो । सो फर्मसँग रु.३१२६९७५।५०(मू.अ.कर सहित) मा २०८१।२।३० सम्ममा कार्यसम्पन्न गर्नेगरी २०८०।१०।२९ मा सम्झौता भएको छ । सो सम्वन्धी विवरण निम्नानुसार छन ।

२८.३ (..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **३९०,६३५** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

२८.४ (..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **६७,२३०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

२९ **संघिय समपुरकः**

२९.१ अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्था ऐन, २०७४ को दफा १० मा नेपाल सरकारले प्रदेश सरकार तथा स्थानिय तहलाई अनुदान दिन सक्ने र त्यस्तो अनुदानको रकम निर्धारीत कार्यमा मात्रै खर्च गर्न पाउने उल्लेख छ । पालिकालाई यस बर्ष संघिय समपुरक वजेट अन्तर्गत ऐरावती वड्डाँडा पुठाखोला दाङ्ग सडक स्तरोन्नतीको लागि रु.५००००००।–वजेट व्यवस्था भई निकासा भएको पाईयो । पालिकाले सो कार्यको लागि रु.१६२४९७१५।८५ को लागत अनुमान तयार गरी २०८०।६।१७ मा स्विकृत गरेको छ । पुरानो ग्राभेल भएको ५६६.८० सडक कालोपत्रे गर्ने, नयाँ ग्राभेल १५०० मी तयार गर्ने तथा ३७७ मी नाली तयार गर्नको लागि २०८०।६।१९ मा ठेक्का नं SRN\NCB\works-०१-०८०।०८१ बाट सूचना आव्हान गरेकोमा सबैभन्दा कम कवोल रु.९२५०७७६।–(३३.४६%कम कवोल) फर्म सरूमारानी ईश्वर निर्माण सेवा प्रा.ली.को वोलपत्र स्विकृत भएको पाईयो । सो फर्मसँग रु.१०५८५८७७।५५(मू.अ.कर सहित) मा २०८१।२।३० सम्ममा कार्यसम्पन्न गर्नेगरी २०८०।८।२५ सम्झौता भएको छ । सो सम्वन्धी विवरण निम्नानुसार छन ।

२९.२ (..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **२,७००,४३३.५** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

२९.३ (..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-९-१४** को निर्णयले रू **१७४,६६७** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

३० **इन्धन खर्च**

सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धि निर्देशिका, २०७५ को बुदा नं. ७ बमोजिम कार्यालयले सवारी साधन सुविधा पाउने पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुलाई इन्धन उपलव्ध गराउँदा तह अनुसार मासिक रुपमा पाउने डिजेल/पेट्रोल (लिटर) र त्रैमासिक रुपमा पाउने मोविल तथा ब्रेक आयल (लिटर) को कोटा निर्धारण गरी भुक्तानी पर्ने र कार्यालयले सोको लगत अद्यावधिक गराई राख्नुपर्ने उल्लेख छ।पालिकाले यो बर्ष इन्धन खर्च शिर्षकबाट रु.२०५२७४८।-इन्धन खर्च भुक्तानी गरेको छ। कार्यालयले इन्धन खर्च लेख्ने सवारी साधनको न्यूनतम कोटा निर्धारण गरी सोको मासिक लगत अद्यावधिक गरी खर्च मितव्ययि गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

३१ **उपभोक्ता समिति मार्फत कार्यः**

३१.१ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ४४ मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायवाट निर्माण कार्य गराउँदा वा सो सम्वन्धी सेवा प्राप्त गर्दा रोजगारीको सृजना गर्ने र लाभग्राही समुदायलाई सहभागि हुन सक्ने प्रकृतिका कार्य गराउन वा सेवा लिन सकिने उल्लेख छ । साथै नियमावलीको नियम ९७(१४) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायवाट काम गराउदा श्रममुलक कामको निर्धारण, काम वा सेवामा मितव्ययीता, गुणस्तरीयता, दिगोपना अभिवृद्धि गर्ने तरिका, आम्दानी खर्चको अभिलेख, काम वा सेवाको सुपरिवेक्षण र अनुगमन जस्ता विषयमा सार्वजनिक निकायले अपनाउनुपर्ने कार्यविधी सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयले निर्धारण गर्नसक्ने उल्लेख छ । गाँउपालिकाले बाटो निर्माण, भवन निर्माण जस्ता कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत गराई उपभोक्ताले निर्माण कार्यमा प्रयोग गरेको एक्जाभेटर, डोजर, जस्ता हेभि मेशिनहरु प्रयोग गरेको विल भर्पाईको आधारमा निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको प्राविधिक प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेको छ । उपभोक्ता मार्फत सम्पन्न गरिएका आयोजना श्रम मुलक, मितव्ययी, गुणस्तरीय र दिगोपना अभिवृद्धि हुने खालको नदेखिएको र परियोजनाको मुख्य उद्देश्य रोजगारी सृजना गर्ने नभएकोले उपभोक्ता मार्फत निर्माण कार्य गराएको मनासिव मान्न सकिएन । सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयले समेत उपभोक्ता समितिवाट गराउन सक्ने कामको कार्यविधी हालसम्म तयार गरेको छैन। सार्वजनिक खरिद ऐनमा भएको खरिद सम्वन्धी प्रकृयाको अवलम्वन गर्दै श्रममुलक काम उपभोक्ताबाट र अन्य जटिल तथा निर्माण व्यवसायी प्रयोग गर्नुपर्ने काम प्रतिस्पर्धात्मक विधिबाट सम्पन्न गर्नेतर्फ कार्यालयको ध्यान जान जरुरी देखिएको छ ।

कार्यालयले उपभोक्ता समितिबाट भएको कामको अभिलेख अद्यावधिक गरेको छैन । लेखापरीक्षणको क्रममा तयार गरी उपलब्ध गराएको मोटामोटी सफ्ट कपी बिबरण अनुसार संघिय र प्रादेशिक हस्तान्तरित कार्यक्रम समेतको २६३ वटा उपभोक्ता समितिहरुसंग सम्झौता गरिएकोमा उक्त योजनाहरुमा यो वर्ष जम्मा रु ४ करोड १३ लाख ९८ हजार भुक्तानी भएको बिबरण पेश भएको छ । जसमध्ये केही योजनाहरु नमुनाको रुपमा छनौट गरी सोका फाइल र श्रेस्ता मात्र परीक्षण गरी देखिएको व्यहोरा निम्नानुसार रहेका छन् ।

३१.२ **भुक्तानीको सिफारिसः** उपभोक्ता समितिहरु मार्फत गरिएका कार्यहरुको भुक्तानी गर्दा आंशिकमा फोटाहरु संलग्न राख्ने गरेको देखियो । केहि योजनाहरुमा सम्वन्धित वडा अध्यक्षहरुको सिफारिस संलग्न गरेर भुक्तानी गर्ने गरेको र केहिमा त्यस्तो सिफारिस समेत संलग्न नगरेको समेत देखियो । फोटाहरु संलग्न गरेता पनि कार्य शुरु हुनु भन्दा पहिलेको र कार्य सम्पन्न भए पश्चातको काम स्पष्ट देखिने गरि फोटा राख्ने गरेको देखिदैन । सम्वन्धित वडाध्यक्षले भुक्तानीको सिफारिस गर्दा कामको स्पष्ट परिमाण, गुणस्तर, समय र लागत किटान गरी कार्य सम्पन्न भए नभएको उल्लेख गर्नुपर्नेमा सो बमोजिम नगरी भुक्तानीको लागी मात्र सिफारिस गर्ने गरेको देखियो । सबैजसो योजनाहरुमा वडास्तरिय अनुगमन समितिको अनुगमन भएको देखिएन । यसवाट तोकिए बमोजिमको परिमाण, गुणस्तर र लागतमा उपभोक्ता समितिहरुबाट कार्यहरु भएको छ भन्न सकिने अवस्था देखिएन ।

३१.३ **जनसहभागिताः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ उपनियम ४ मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायलाई निर्माण कार्यको बिल भुक्तानी दिँदा लागत अनुमानमा रहेको मुल्य अभिबृद्धि कर, ओभरहेड, कन्टिन्जेन्सी रकम र जनसहभागीताको अंश कट्टा गरेर मात्र भुक्तानी दिनु पर्ने र जनसहभागिताको व्यवस्था नभएको योजना उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन गर्न नपाइने, व्यवस्था छ । आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा उपभोक्ता समितिको तर्फबाट बढी जनसहभागिता जुट्ने आयोजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ । पालिकाले आयोजना/कार्यक्रम छनौट र कार्यान्वयन गर्दा अधिकाशं योजनामा १० प्रतिशत उपभोक्ता समितिको तर्फबाट जनसहभागिता जुटाउने नीति लिएको छ । उपभोक्ता समितिबाट गरिने निर्माण कार्यमा जनसहभागिताको अंश बृद्धि गरी योजनामा उपभोक्ताको अपनत्व बृद्धि गर्नुपर्दछ ।

३१.४ **कामको नापजाचः** योजनाहरुको नापी कितावमा प्राविधिक कर्मचारी तथा स्वीकृत गर्नेको हस्ताक्षर नै देखिएन । योजनामा एक जना प्राबिधिकको मात्र हस्ताक्षर नापीकिताव, ठेक्का बिल, र कार्य सम्पन्न प्रतिवेदनमा गरेको देखियो, जस्मा तालुक कर्मचारी र उपभोक्ता समितिले समेत प्रमाणित गर्ने गरेको देखिएन ।

३१.५ बहालवाला पदाधिकारी, राजनीतिक दलको प्रतिनिधि सरकारी कर्मचारी, शिक्षक, निर्माण व्यवसायी लगायतका व्यक्ति उपभोक्ता समितिका सदस्य हुन नपाउने, एउटै समयमा एकभन्दा बढी उपभोक्ता समितिको सदस्य हुन नपाउने आदि व्यवस्थाहरु रहेकोमा उपभोक्ता समितिको गठन गर्दा तोकिए बमोजिमको प्रकृया पुरा गरेको देखिन आएन । समितिमा रहेका पदाधिकारी तथा सदस्यहरु उपरोक्त बमोजिमको पेशा, व्यवसाय वा रोजगारीमा संलग्न व्यक्तिहरु भए नभएको यकिन हुन सकेन । एउटै स्थानमा गर्ने फरक फरक निर्माण कार्यको लागी समेत फरक फरक उपभोक्ता समितिहरु गठन गर्ने गरेको छ । एउटै समयमा एकै व्यक्ति एक भन्दा बढी समितिमा रहे नरहेको सम्वन्धमा समेत यकिन हुने आधार देखिएन । पालिकाले अभिलेख अद्यावधिक गरी सुधार गर्नुपर्दछ ।

३१.६ **म्यादथपः** पालिकाले उपभोक्तासँग सम्झौतानुसारको अवधीमा काम सम्पन्न नभएकोमा पनि निरन्तरता दिएको छ भने कतिपयमा प्रत्येक वर्ष कामहरु थप गर्दै लगेको समेत देखियो । बिगत वर्षहरुमा भएको कामको अभिलेख नराखिएको हुँदा काममा दोहोरोपना आएको छैन भन्न सकिने अवस्था देखिएन । सार्वजनिक खरिद नियमावलीको नियम १२० मा उपभोक्ताको काममा म्यादथप गर्ने सम्वन्धमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको देखिदैन । तसर्थ कानुनमा भएको व्यवस्था बमोजिम सोही वर्ष सकिने योजनामा मात्र उपभोक्ता समितिसंग सम्झौता गरी काम गराउनु पर्ने देखिन्छ ।

३१.७ **आयोजना हस्तान्तरणः** सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ९७ (१२) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदाय मार्फत निर्माण भएका आयोजनाहरु सम्पन्न भएपछि सो को रेखदेख, मर्मत संभार गर्ने जिम्मेवारी समेत तोकी आयोजनाको स्वमित्व उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायलाई नै हस्तान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । उपभोक्ता समिति मार्फत यो बर्ष भवन निर्माण, सडक निर्माण योजना उपभोक्ता समिति मार्फत गराएकोमा आयोजनाहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गरेको देखिएन । उपभोक्ता समिति मार्फत सम्पन्न गरेका आयोजनाहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण नहुदा आयोजनाको स्वामित्व र मर्मत संभार गर्ने जिम्मेवारी स्पष्ट नहुनुको साथै नियममा भएको व्यवस्थाको कार्यान्वयन नभएको देखिन्छ । नियममा व्यवस्था भए अनुसार उपभोक्ता समिति मार्फत निर्माण कार्य सम्पन्न गराएको आयोजनाहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण हुनुपर्ने र उपभोक्ता समितलाई हस्तान्तरण हुन नसक्ने आयोजनाहरु उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराउन मिल्ने नदेखिएकोले उपभोक्ता समितलाई हस्तान्तरण हुन नसक्ने आयोजनाहरु उपभोक्ता समिति मार्फत गराउने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।

३१.८ **सार्वजनिक परिक्षणः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ वमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, दिगो र भरपर्दो वनाउन सार्वजनिक परिक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले अधिकांश कार्य सडक ढलान गर्ने, कल्भर्ट बनाउने, माटो पुर्ने, ग्रावेल बिछयाउने, कम्पाउण्ड वाल लगाउने, मध्यम् देखि ठुला भवनहरु बनाउने, मन्दिर मस्जिद निर्माण गर्ने लगायतका कार्यहरु गरेको छ । यस्ता कार्यको सार्वजनिक सुनवाई र सार्वजनिक परीक्षण गर्ने गरेको पाईएन । केवल उपभोक्ता समितिहरुको बैठकको माइन्युट रहने गरेको पाईएकोले कानुनको पालना गरी उत्तरदायित्व एवं पारदर्शिताको प्रर्बद्धन गर्नुपर्दछ ।

३२ सेनीटरी प्याड खरीद

३२.१ सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११ मा सार्वजनिक निकायले मालसामानको लागत अनुमान तयार गर्दा सम्बन्धित मालसामानको स्पेशिफिकेशनको अधिनमा रहि अघिल्लो वर्षको खरिद दर, स्थानीय बजारमा प्रचलित दर, अन्य सार्वजनिक निकायले खरिद गरेको दर तथा उद्योग वाणिज्य संघले जारी गरेको दररेटलाई समेत आधार मानी लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने उल्लेख छ ।

पालीकाले नियमावलीको व्यवस्था अनुसार गर्नुपर्नेमा लागत अनुमान समेत तयार नगरी तिन फर्मबाट दरभाउपत्र लिई सो मध्येको कम कवोल फर्मबाट खरीद गरेको छ । पालिकाले सेनिटरी प्याड वितरण तथा व्यवस्थापन कार्यविधी, २०७६ अनुसारको स्पेशिफिकेशन २४०+-२० mm लम्वाई, ६० बाट ७५mm चौडाई एवं thickness १५ mm +- २ mm को सेनीटरी प्याड खरीद नगरी २८०mm लम्वाईको प्रति प्याड रु.६१।९४ का दरले गो.भौ.१०५।०८०।११।०३ बाट रु.९९५९११।–(११४०० प्याड) को शिवन्स सेनिटरी नेप्किन उद्योगबाट खरीद गरेको पाईयो । त्यस्तै पालिकाले पुन; २९० mm लम्वाई को सामान प्राप्त भएको जनाई गो.भौ.२५७।०८१।३।१९ बाट रु.६८५९२३।–को काआश टेक्निकल सप्लायर्सबाट ९८०० प्याड प्रति प्याड रु.६१।९४ का दरले खरीद गरी भुक्तानी गरेको पाईयो । सो सम्वन्धमा देखिएको विवरण निम्नानुसार छन ।

३२.२ सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११ मा सार्वजनिक निकायले मालसामानको लागत अनुमान तयार गर्दा सम्बन्धित मालसामानको स्पेशिफिकेशनको अधिनमा रहि अघिल्लो वर्षको खरिद दर, स्थानीय बजारमा प्रचलित दर, अन्य सार्वजनिक निकायले खरिद गरेको दर तथा उद्योग वाणिज्य संघले जारी गरेको दररेटलाई समेत आधारमानि लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालीकाले नियमावली तथा कार्यक्रम कार्यान्वियन पुस्तिका, २०८०।८१ को व्यवस्था अनुसार लागत अनुमान तयार गरी गुणस्तर सहितको सेनीटरी प्याड विद्यार्थीहरुलाई उपलव्ध गराउनुपर्ने देखिन्छ । तर पालिकाले नियमावलीको व्यवस्था अनुसारको लागत अनुमान नवनाई केवल ३ वटा फर्मबाट प्राप्त दररेटको आधारमा सवैभन्दा कम प्रति प्याड कबोल गर्ने फर्मबाट खरिद गरेको छ । पालिकाले बार्षिक रु.१६८१८३४।–को प्याड खरिद गरेको देखिएकोले सो खरिद कार्य शिलवन्दि वोलपत्रको माध्यमबाट गर्नुपर्ने देखिएकोमा पटक पटक दरभाउपत्र मार्फत खरिद गर्नु नियमसम्मत देखिदैन ।

३२.३ पालिकाले सेनिटरी प्याड वितरण तथा व्यवस्थापन कार्यविधी, २०७६ अनुसारको स्पेशिफिकेशन २४०+-२० mm लम्वाई, ६० बाट ७५mm चौडाई एवं thickness १५ mm +- २ mm को सेनीटरी प्याड खरिद नगरी २८०mm को ११४०० प्याड शिवन्स सेनिटरी नेप्किन उद्योगबाट तथा २९०mm को ९८०० प्याड काआश टेक्निकल सप्लायर्सबाट गरी रु.१६८१८३४।-खरीद गरेको पाईयो । यसरी लागत अनुमान समेत तयार नगरी तथा कार्यविधी विपरीत खरिद गरेको रकम नियमसम्मत नदेखिएको, रु.

अनियमित भएको	१६,८१,८३४

३२.४ पालिकाले खरिद गरेको उल्लेखित ९८०० सेनिटरी प्याड जिन्सि खातामा आम्दानी जनाएको छ । तर सो सामाग्री विद्यालय जिन्सी खातामा दाखिला छ छैन सोको प्रमाण पेश भएको छैन । सम्वन्धित लक्षितवर्गले सुविधा उपभोग गर्नेगरी दाखिला प्रमाण पेश हुनुपर्दछ ।

३३ अन्य संस्था सहायता

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६ अनुसार स्थानीय तहको बजेट तर्जुमा गर्दा स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र भित्र पूर्वाधार विकास तथा दीर्घकालीन पुँजी निर्माण हुने कार्यमा खर्च गर्नुपर्दछ । नमुना छनौट गरी परीक्षण गर्दा पालिकाले स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र भन्दा बाहिरका देहाय बमोजिमका संस्थाका विभिन्न प्रयोजना तथा सहायकका लागि खर्च लेखेको पाईयो । स्थानीय सरकारको स्रोत अन्य तहका निकायहरुका लागी खर्च गरिने तथा नाफामुलक संस्थाका लागि खर्च गर्ने कार्यले स्थानीय योजना र विकासका लागी स्रोत अभाव हुने देखिन्छ । पालिकाले यस्तो खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्नुपर्दछ ।

विवरण	रकम
जिल्ला सहकारी संघ	३००००
होटल व्यवसायी संघ	१००००
अखिल नेपाल महिला संघ	१००००
जम्मा	**५००००**

३४ सफ्टवेयर खरिद

नेपाल सरकारको सूचना प्रविधि प्रणाली (व्यबस्थापन तथा सञ्चालन) निर्देशिका, २०७१ को बुँदा नं.४.१ मा कुनै सरकारी निकायले आफ्नो कार्य विद्युतीय माध्यमबाट सञ्चालन गर्नका लागि प्रयोग गर्ने सूचना प्रविधि प्रणालीको निर्माण गर्दा त्यस्तो प्रणाली सम्बन्धी कागजात तयार गरी मानक अनुरुप भए नभएको निर्धारण गर्न सूचना प्रविधि विभागबाट स्वीकृत गराउन पर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले यसबर्ष योजना व्यवस्थापन सफ्टवेयरको लागि फ्युजन टेक्नोलोजी नेपाल प्रा. लि सँग सम्झौता गरी गो.भौ.७९।०८०।८। १४ बाट रु. २८२५००।-खर्च गरेकोमा खरिद भएका सफ्टवेयरको सूचना तथा प्रविधि विभागबाट स्वीकृत लिएको देखिएन । स्वीकृत नलिई सफ्वेयर खरिद गर्ने र सो को सूचना प्रविधि लेखापरीक्षण समेतलाई नगराउदा सरकारी सूचनाको संरक्षणमा जोखिम बढेको छ, यसमा सुधार हुनु पर्दछ।

३५ **विज्ञापन बोर्ड कोष खाता कट्टी**

विज्ञापन (नियमन गर्ने) नियमावली, २०७७ (पहिलो संशोधन समेत) को नियम ६क को उपनियम (२) मा सरकारी निकाय वा कार्यालयले सूचना तथा विज्ञापनको रकम भुक्तानी गर्दा सिधै सञ्चार माध्यम मार्फत कारोबार भएको सञ्चार माध्यमले जारी गरेको विल बमोजिम तथा विज्ञापन एजेन्सी मार्फत विज्ञापन गरेको भए सञ्चार माध्यमले जारी गरेको विलको प्रतिलिपि सहित एजेन्सीको सेवा शुल्क खुल्ने विलको आधारमा भुक्तानी गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । साथै विज्ञापन वापतको रकमको भुक्तानी गर्दा विज्ञापन (नियमन गर्ने) ऐन,२०७६ को दफा २१ को उपदफा २ख र विज्ञापन (नियमन गर्ने) नियमावली, २०७७ को नियम ६क को उपदफा ३ र ४ बमोजिम ३ प्रतिशत रकम कट्टा गरी विज्ञापन बोर्डको कोष खातामा पठाउने व्यवस्था भएकोमा पालिकाले विभिन्न कार्यका लागि सूचना तथा विज्ञापन पत्रिका तथा सञ्चार माध्यम मार्फत प्रेशित गरी खर्च जनाएकोमा ३ प्रतिशत रकम कट्टा गरी विज्ञापन बोर्डको कोष खातामा पठाएको देखिएन। विज्ञापन बोर्डको कोष खातामा जम्मा गर्नुका साथै पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन मितव्ययी रुपले गर्नु पर्दछ।

३६ **प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमः**

३६.१ स्थानीय तहमा सूचीकृत बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतम रोजगारी प्रत्याभूत गराउन एवम् सामूदायिक पूर्वाधारहरुको विकास मार्फत नागरिकको जीवनयापनमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले स्थानीयतहभित्र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७५ को दफा २(१) बमोजिम सुचीमा समावेश भएकाहरुलाई प्राथमिकिकरण गरी कामका लागि रोजगार कार्यक्रममा संलग्न गराई रोजगारी दिनुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा, कार्यालयले बेरोजगारको प्राथमिकिकरण गर्ने सूचकहरु तय नगरेको कारण पर्न आएका वेरोजगारी निवेदनलाई छानविन गरी वेरोजागारको तथ्याङ्क एकिन गर्न सकेको देखिएन । कामका लागी रोजगार कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि निर्देशिकामा उल्लेखित व्यवस्थाहरुको पालना नगरी योजनाको छनौट अगावै औजार खरिद भएको, खरिद भएको औजारहरुको जिन्सी दाखिला नभएको, पूर्वाधार एवम् अन्य विकास निर्माणका लागि अधिकांश योजना छनौट नभई, अनुत्पादक योजना छनौट भएका देखिन्छन् ।साथै श्रमिकको संख्या पनि अत्याधिक रहेकोले कार्यक्रमको उद्वेश्य अनुरुप लक्ष्य हाँसिल गर्ने गरी कार्यान्वयन भएको पाईएन। यस कार्यक्रम अन्तर्गत स्थानीय तहभित्रका वडाहरुमा नहर निर्माण, सडक मर्मत, पर्खाल निर्माण, खेल मैदान निर्माण लगायतका कार्यक्रम सञ्चालनको लागि रु.७३८८०००।-वजेट विनियोजन भएकोमा ७६ जनालाई ८८ दिन देखि १०० दिनसम्मको रोजगारी उपलव्ध गराई औषतमा ९४ दिनको श्रमिक ज्यालामा रु.४९४१३४० ।-र प्रशासनिकमा रु.१९९१३७७।-गरी जम्मा रु.७०७०२१७।-खर्च लेखेको छ । सो सम्वन्धमा देखिएको व्यहोरा उल्लेखित छन् ।

३६.२ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७५ को दफा १२ मा स्थानीय तह भित्रका बेरोजगार व्यक्तिहरु तथा रोजगारदाताहरुको तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गर्ने र स्थानीय तहको वजेट तथा कार्यक्रमबाट रोजगारमूलक आयोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने कार्य स्थानीय तहको हुने उल्लेख छ । त्यस्तै दफा १८ मा रोजगारदाताले प्रत्येक बर्षको चैत्र मसान्त भित्रको म्याद तोकि वेरोजगारहरुको लगत संकलन गर्नुपर्ने र लाभग्राहि परीचयपत्र वितरण गर्नुपर्ने उल्लेख छ । तर पालिकाले निर्देशिकाले तोकेको व्यवस्थाको पालना गरेको पाईएन । सो सम्वन्धमा सुधार हुनुपर्दछ ।

३६.३ निर्देशिकाको दफा ८६ मा लक्षित वर्गको लागि विशेष व्यवस्था गरेको, दफा ८७ मा सो कार्यक्रम अन्तर्गत श्रमिकलाई काममा खटाउदा रोजगारदाताले दुर्घटना विमा गरी खटाउनुपर्ने र सो विमामा चालिस प्रतिशत श्रमिकको तर्फबाट व्यहोर्ने उल्लेख छ । दफा ७८ मा

सम्वन्धित गाउँपालिका तथा नगर कार्यपालिकाले आ-आफ्नो क्षेत्र भित्रका कार्यक्रम सम्वन्धमा लाभग्राहि समेतको संलग्नतामा बर्षको कम्तिमा एक पटक सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम गर्नुपर्ने उल्लेख छ । तर पालिकाले सोको कार्यान्यिवन गरेको नपाईएकोले सुधारहुनु पर्दछ ।

३६.४ रोजगारी सिर्जना सहित स्थानीय तहमा भौतिक पूर्वाधार विकास तथा स्वरोजगारी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने प्रमुख लक्ष्य रहेको उक्त कार्यक्रममा पालिकाले रोजगारमुखी योजना कार्यान्वियन गर्दा बजेट, बेरोजगारीको संख्या र सम्भाव्य योजना समेत मिल्ने गरी कार्यक्रम छनौट एवं स्वीकृत गरेर कार्यक्रम कार्यान्वियन गर्नु पर्नेमा सो वेगर देहाय अनुसारका योजनाहरुमा कार्यपालिकाको निर्णयअनुसार योजनाहरू छनौट गरी वजेट खर्च भएको छ । वेरोजगार पहिचान तथा सोको सूचि तयार गरी कार्यक्रमको उद्देश्य अनुरुप बेरोजगारी व्यक्तिहरुलाई पर्याप्त रोजगार सृजना गर्दै दिगो र उच्च प्रतिफल प्राप्त हुने योजनामा कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्नेमा पालिकाले उत्पादकमूलक र रोजगारमूलक योजना संचालन गरेको पाईएन सो सम्वन्धमा पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

क्र.सं.	आयोजना	वडा नं	योजना संख्या	रोजगारी संख्या	खर्च रकम रु.
१	बोदनेखोला -खोलापारी सिचाई कुलो निर्माण	१	२	६	४००८००
२	धाद्र सिचाई योजना निर्माण			६	४००८००
३	चौकी - धन गणहा मो बा	२	२	६	४००८००
४	पेट्रोल पम्प- डडेरिखोला मो बा			६	३७११८०
५	ओदाले पक्किकुलो निर्माण योजना	३	२	६	४००८००
६	बड्डाडा-ऐरावती सडक तथा नाली मर्मत			६	३६६१५९
७	डुम्रीखर्क - धनकोट मोबा	४	३	४	२३५१३६
८	धनकोट-बड्डाडा मोबा स्तर स्तरोन्नति			६	४००८००
९	बद्दा बेलदादा बेसिगाँव चावी से मो बा निर्माण			६	४००८००
१०	डुमिखर्क घोरेटो बाटो निर्माण	५	२	६	३८४४६६
११	जसपुर बुढिचौर गोरेटो बाटो निर्माण			६	३७६०००
१२	प्रगतिशिल बालविकास केन्द्र टाकुरा पर्खाल निर्माण	६	२	६	४००८००
१३	श्री श्रमराणी माँ वि भवन निर्माण			६	४००८००
जम्मा		**६**	**१३**	**७६**	**४९४१३४१**

३६.५ पालिकाले कार्यान्वियन गर्ने योजनाहरू बार्षिक वजेटमा समावेश गरी कार्यान्वियनमा लैजानुपर्ने तथा वडाहरूको आवश्यकताको आधारमा योजना छनौट गर्नुपर्ने देखिन्छ । तर पालिकाले यस बर्ष कार्यान्वियन गरेका पाँच योजनाहरू वजेटमा समावेश गरेको नपाईएको तथा कार्यपालिकाको निर्णयानुसार मात्र छनौट गरेको जनाएको छ । पालिकाले योजना छनौट गर्दा सवै वडाहरुलाई छनौट गर्नुपर्नेमा रोजगारहरु सवै वडामा नभएकोले समेट्न नसकेको जनाएको भएतापनी सवै वडाहरूलाई प्राथमिकतामा राखी योजना छनौट र कार्यान्वियन गर्नुपर्दछ ।

३७ गढी रानीकुवा पर्यटन पूर्वाधार परीयोजनाः

३७.१ पालिकालाई यस बर्ष प्रदेश समपुरक वजेट अन्तर्गत गढी रानीकुवा पर्यटन पूर्वाधार परीयोजना निर्माणको लागि रु.२५०००००।–वजेट व्यवस्था भई निकासा भएको पाईयो । पालिकाले ४३० मी कम्पाउण्ड वाल निर्माण, शौचालय निर्माण लगायतको कार्य गर्नेगरी रु.४९९९३५४।१६ को लागत अनुमान तयार गरेको छ । सो कार्य गर्नको लागि २०८०।७।१९ मा ठेक्का नं SRN\NCB\WORKS -०२-०८०।०८१ बाट सूचना आव्हान गरेकोमा सबैभन्दा कम कवोल रु.२७७८३८३।३०(३२.७४%कम कवोल) फर्म गौतम निर्माण सेवाको वोलपत्र स्विकृत भएको पाईयो । सो फर्मसँग रु.३३१००६३।१३(मू.अ.कर सहित) मा २०८१।२।३० सम्ममा कार्यसम्पन्न गर्नेगरी २०८०।८।२५ मा सम्झौता भएको देखिन्छ । सम्झौता अनुसारको कार्यसम्पन्न भएको जनाई गो.भौ.नं ५०, ७१ तथा १११। ०८१।३।२१ बाट गरी रु.३२०८६०७।–निर्माण व्यवसायीलाई भुक्तानी गरेको पाईयो ।

३७.२ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८ (२) मा खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धा सिमित हुने गरी टुक्रा-टुक्रा पारी खरिद गर्नु हुदैन भन्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले मिति २०८०।७।१९ मा वोलपत्र आव्हान गर्दा शौचालय, छत ढलान, छतको प्लाष्टर, टायल, सेनिटरीको काम र रंगरोगन समेत एकमुष्ठमा लागत अनुमान तयार गरी कार्य गर्नुगराउनु पर्नेमा पुनः सो कामको लागि रु.६९१०७२।१९ को लागत अनुमान तयार गरी दरभाउपत्रको माध्यमबाट कार्य गराएको छ । पालिकाले सो कार्यको लागि कम कवोल गर्ने फर्म बाघनाथ ईन्जिनियरीङ्ग कंन्सट्रक्सन प्रा.ली.को स्विकृत रकम रु.६८८११३।०३ मा सम्झौता गरेकोमा प्राविधिकको सिफारीस बमोजिमको स्विकृत रकम गो.भौ.११४।०८१।३।२२ बाट रु.५९९१००।–भुक्तानी गरेको छ । यसरी वोलपत्र मार्फत कार्य नगरी टुक्राएर कार्य गर्दा खरिद कार्यमा सिमितता भई खर्चमा मितव्ययी समेत नहुने देखिएकोले यस्तो रकम गर्दा पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

३८ **स्थानिय भत्ताः**

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **६०,६६०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

३९ **कार्यक्रम बाहिरको खर्चः**

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **५९२,९९२** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

४० **समृद्धिको लागि वनः**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वियन गर्ने प्रत्येक कार्यालयले तोकिए अनुसारको कार्य गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकालाई यस बर्ष समृद्धिको लागि वन परीयोजना अन्तर्गत देहायवमोजिमको वजेट विनियोजन भएकोमा खर्च न्युन भएको देखियो । पालिकाले लक्ष्य अनुसारको कार्य गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलापको नाम	विनियोजन	खर्च	प्रगती (%)
१	संस्थागत सुदृढिकरण तथा क्षमता अभिवृद्धि कम्पोनेन्ट (स्वीकृत परियोजना सञ्चालन निर्देशिका र कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधी अनुसार खर्च गर्नुपर्ने)	७०००००	५१७१२३।३०	७३.८७
२	दिगो वन व्यवस्थापन तथा वृक्षरोपण कम्पोनेन्ट (नीजि तथा सार्वजनिक क्षेत्रमा वृक्षरोपण) (स्विकृत परियोजना सञ्चालन निर्देशिका र स्विकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधी अनुसार खर्च गर्नुपर्ने)	२४१२०००	५६४५१२	२३.४०
३	आयोजना अनुगमन मूल्यांकन एवं सुशासन कम्पोनेन्ट (स्विकृत परियोजना सञ्चालन निर्देशिका र स्विकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधी बमोजिम खर्च गर्नुपर्ने)	८८०००	५९८००	६७.९५
	कुल जम्मा	**३२०००००**	**११४१४३५।३०**	**३५.६६**

४१ **आयोजनाको अनुगमनः**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसार पालिकास्तरका आयोजनाहरूको अनुगमन उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा रहेको अनुगमन समितिले सार्वजनिक निकायबाट उपलब्ध गराईएको अनुदानको सही सदुपयोग भए नभएको एकीन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकामा उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा योजनाको अनुगमन समिति रहेकोमा सो अनुगमन समितिले कुन दिनमा कुन योजनाको अनुगमन गरेको हो र सो योजनाको अवस्था कस्तो छ सो सम्वन्धि उल्लेख गरी प्रतिवेदन गर्नुपर्नेमा एकै पटकमा धेरै वटा योजनाको अनुगमन प्रतिवेदन दिने गरेको र योजना राम्रो रहेको भन्ने मात्रै फारम पेश गर्ने गरेको छ । अनुगमन समितिले कार्यसम्पन्न भएपश्चात अनुगमन गरी सिफारिस गरेअनुसार लेखाशाखाले भुक्तानी दिनुपर्नेमा देहायका लगायतको कतिपय योजनाहरुको प्राविधिक नापजाँच हुनुपूर्वको अनुगमन भएको आधारमा समेत भुक्तानी हुने गरेको देखियो । जसले गर्दा योजनाहरू सम्पन्न भए पश्चात को सहि र समयमा नै अनुगमन भएको छ भन्ने अवस्था देखिएन । यसरी अनुगमन समितिको प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा मात्रै योजनाको फरफारक गर्नुपर्नेमा अनुगमन नाम मात्रैको देखियो । जसले गर्दा पालिकाबाट सम्पादित कार्यहरु यथार्थपरक छन् भन्ने अवस्था देखिएन । पालिकाले सो सम्वन्धमा ध्यान दिनुपर्दछ।

सि.नं	गो.भौ।मिति	योजना	अनुगमन	नापि किताब मिति	खर्च रकम
१	६१।०८०।१२।५	पाङ्वाङ्बाट वडा कार्यालय जोड्ने सडक वडा नं-६	२०८०।१२।१	२०८१।२।१५	९५१६८६।-
२	६८।०८०।१२।३०	टुनिवोट मोटरबाटो स्तरोन्नती	२०८०।१२।१७	२०८०।१२।२१	७८१२७०।-
३	१०१।०८१।३।१८	अमरेपूर्णगाउँ कर्लाङ्ग कुर्लुङ्ग सडक स्तरोन्नती	२०८१।१।२०	२०८१।२।१८	९५९६५०।-
४	१०२।०८१।३।१८	उपल्लो बढो गराह खेत सिंचाई मोटर बाटो	२०८१।१।३१	२०८१।२।१५	९५१६०९।-
५	१०८।०८१।३।२०	धारापानी टंकी निर्माण	२०८१।२।२८	२०८१।२।३०	९२२७७५।-

४२ **शसक्तीकरण र सीपमूलक तालिमः**

४२.१ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली¸ २०७७ को नियम ५७ मा भुक्तानी वा फर्छयौटका लागि पेश हुने प्रत्येक बिल भरपाई र सोसाथ संलग्न अन्य कागजात खर्च स्वीकृत गर्ने अधिकारीले रकम भुक्तानी दिनु वा फछ्यौंट गर्नुअघि प्रमाणित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले शसक्तीकरण र सीपमूलक तालिम अन्तर्गत देहाय अनुसारको व्युटिसियन तालिम संचालन गरी रु.३१९१२६।- खर्च गरेकोमा सो तालिममा क-कसको सहभागिता रहने हो सम्वन्धमा सम्वन्धित वडाबाट सिफारिस भएको देखिदैन । जसले गर्दा सहभागिको छनौट प्रकृया सहि छ भनि आश्वस्त हुन सक्ने अवस्था देखिएन । पालिकाले यस्ता कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा सहभागिको छनौट प्रकृया पुरा गरी पारदर्शिता कायम गर्नुपर्दछ ।

क्र.स.	तालिमको नाम	सहभागी	तालीम अवधी	खर्च रकम
१.	व्युटिसियन वेसिक तालीम	१२ जना	२०८१।२।१ देखि ३।१३ सम्म	१४९९३६।-
२.	व्युटिसियन एडभान्स तालीम	१० जना	२०८१।२।१ देखि ३।१३ सम्म	१६९१९०।-
			जम्मा	**३१९१२६।-**

४२.२ (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **५,२२०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **५,२२०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

४३ **सरूमारानी नमूना कृषि तथा पशुपन्छि स्रोत केन्द्र विकास आयोजनाः**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८ (२) मा खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धा सिमित हुने गरी टुक्रा-टुक्रा पारि खरिद गर्नु हुदैन भन्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाको वडा नं १ र २ मा नमूना कृषि तथा पशुपन्छि स्रोत केन्द्र विकास आयोजना संचालनको लागि प्रदेश समपुरकबाट रु.२५०००००।–रकम विनियोजन भएकोमा पालिकाले आफ्नो योगदानको अंश समेत गरी रु.५००००००।–को लागत अनुमान तयार गरी वोलपत्रको माध्यमबाट कार्य गराउनुपर्ने देखिन्छ । तर पालिकाले कृषि स्रोतकेन्द्रमा गोठ भकारो निर्माण आयोजनाको लागि रु.१४९९११६।५५ को लागत अनुमान तयार गरी गो.भौ.४२।०८०।९।२५ बाट रु.१०९१४००।-को कार्य गराएको छ । साथै पुनः सोहि आयोजनामा भकारो मर्मत, भर्मिक पिट मर्मत लगायतको कार्य गराउने जनाई रु.५४८९५६।–को लागत अनुमान तयार गरी खड्का निर्माण सेवाबाट कार्य गराई गो.भौ.४६।०८०।१०।१९ बाट रु.५४८९५७।–भुक्तानी दिएको छ । यसरी दुवै कार्यको गरी रु.२०४८०७३।५५ हुनेमा कार्य टुक्राई लागत अनुमान तयार गरी कार्य गराएकोले खरिदमा प्रतिशपर्धा भएको नदेखिएको खर्च रकम नियमसम्मत देखिएन, रु.

अनियमित भएको	१६,४०,३५६

४४ **खत्रेवगर सिरूवारी झोलुङ्गेपुलः**

४४.१ (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **५३२,९०५** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

४४.२ (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **१४९,२९६.३४** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

४५ **मैत्री समाज नेपाललाई भुक्तानीः**

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **२९,८२०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

४६ **लागत अनुमान बेगर खरिदः**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८ बमोजिम प्रतिस्पर्धा सीमित नहुने गरी खरिद गर्नुपर्ने र नियमावली, २०६४ को नियम ८४ मा रू. १० लाख देखि रू.२० लाखसम्म सिलबन्दी दरभाउपत्रबाट र सोभन्दा बढिको खरिद कार्य बोलपत्रको माध्यमबाट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले देहायका सामाग्रीहरू खरिद गर्दा लागत अनुमान तयार गरी निर्धारीत कानून अनुसार खरिद गर्नुपर्नेमा लागत अनुमान समेत तयार नगरी पटक पटक दरभाउपत्रको माध्यमबाट खरिद गरेकोले सामानको यथार्थ मूल्य यकिन गर्न सक्ने अवस्था देखिएन भने खरिदमा प्रतिस्पर्धाको वातावरण समेत देखिएन । यसरी ऐन नियमको विपरीत खरिद गरेको रकम नियमसम्मत नदेखिएको, रु.

सि.नं	गो.भौ।मिति	खरीद फर्म	खरीद सामान	खर्च रकम
१	४२।०८१।२।२३	नेक्सजेन कम्प्यूटर स्टोर	ल्यापटप कम्प्युटर, टि.भी	४७९४००
२	११२।०८१।३।२१	ग्रेसि ईलेक्ट्रोनिक्स	ल्यापटप कम्प्युटर	४५२०००
३	९९।०८०।११२४	अप्टिकल ई.एण्ड सप्लायर्स	ल्यापटप कम्प्युटर, प्रिन्टर	९३१७९८
			जम्मा	१८६३१९८

अनियमित भएको	१८,६३,१९८

४७ **ठेक्का अभिलेखः**

सार्वजनिक निर्माण कार्य गर्ने हरेक निकायले ठेक्का अभिलेख म.ले.प.फा.न.५०७ को ढाँचामा अद्यावधिक गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। निर्माण कार्यको विस्तृत अभिलेखांकनको लागि प्रयोग गरिने ठेक्का सम्बन्धी अभिलेखले कूल गर्नुपर्ने कार्य, हाल सम्म भएको कामको परिमाण, मूल्य, कार्य सम्पादन जमानत, पेश्की ग्यारेन्टीको अवस्था, काम सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति, भेरिएशन लगायतको जानकारी उपलब्ध हुन्छ। तर यस कार्यालयले उक्त विवरण देखिने गरी अभिलेख अद्यावधिक गरी राखेको देखिएन ।अतः स्वीकृत ढाचा अनुसार सवै विवरण खुल्ने गरी ठेक्का अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नुपर्दछ।

४८ **सरुमारानी कृषि तथा पशु उद्यमशिलता विकास परियोजना" (हेफर प्रोजेक्ट नेपाल)**

४८.१ यस परियोजनाको मुख्य लक्ष्य गरिबी निवारणका दीर्घकालिन परियोजना सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले कृषि तथा पशुवस्तुहरुको उत्पादन वृद्धि गरी रोजगारमूलक उद्यमशील र मर्यादित कृषि व्यवसायको विकास गर्नु रहेको छ । यस परियोजनाको निर्दिष्ट उद्देश्यहरुमा आवद्ध महिला लाभग्राहीहरुलाई स्वावलम्वी समूहहरु तथा सहकारीमा आबद्ध गरी सामाजिक पूँजीको अभिबृद्धि गर्नु, सुधारिएको बाख्रा व्यवस्थापन र उन्नत प्रविधिहरुको अनुसरणवाट वाख्राको उत्पादन, उत्पादकत्व र उद्यमशिलता अभिवृद्धि गर्नु र बाख्रा बिषयगत क्षेत्रको विकासका लागि संस्थागत संयन्त्र निर्माणार्थ सकारात्मक वातावरण सिर्जना गर्नु रहेको छ । परियोजनाको मुख्य गतिविधिहरुमा पशु खरिद तथा ढुवानी, वागवानी तथा ढुवानी, कृषि सामग्री तथा यन्त्र आदि रहेका छन् । सरुमारानी कृषि तथा पशु विकासमा आधारित किसान तथा युवा उद्यमशीलता साझेदारी परियोजना (हेफर प्रोजेक्ट नेपाल) र पालिका वीच रु ३९२८५७१५।-को लागत साझेदारीमा मिति २०८३ असार १६ सम्म कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरी मिति २०८०।०८।१३ मा सम्झौता भएको छ । कुल लागत मध्ये ७५% ले हुने रकम रु २७५०००००।-पालिकाले र बाँकी २५% ले हुने रकम रु ११७८५७१५।-संस्थाले व्यहोर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस परियोजना अन्तर्गत कार्यालयवाट हेफर प्रोजेक्ट नेपाललाई आ.व. २०८०।८१ मा रु.४९११९२२८।८४ भुक्तानी भएको छ। यस सम्वन्धमा देखिएको व्यहोरा निम्नानुसार रहेका छन् :

४८.२

पेश्किः सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९९ (८) मा गैरसरकारी संस्थाबाट काम गराउनको लागि नियम ७९ बमोजिम आशयपत्र माग गर्नुपर्ने र नियम ७० मा २० लाख भन्दा बढीको परामर्श सेवा खरिद गर्न खरिद ऐन २०६३ को दफा ३० बमोजिम आशय पत्र संकलन गर्नुपर्ने र त्यसको लागि पर्न आएका आशय पत्रदाताबाट साधारणतया ३ देखि ६ आशयपत्र दाताको सूची तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ को दफा ३१ मा सूचीमा समावेश भएका आशयपत्रदाता सँग ३० दिनको सूचना दिई प्राविधिक एवं आर्थिक प्रस्ताव माग गर्नुपर्ने गुणस्तर र लागत विधि वा न्युन लागत विधिबाट छनौट गर्ने र खरिद सम्झौता पश्चात सेवा प्रदायकबाट अग्रीम बैंक जमानत लिई सम्झौता रकमको २ प्रतिशतसम्म पेश्की दिन सकिने व्यवस्था भएतापनि गैर्ह सरकारी संस्थालाई पेश्कि दिने सम्वन्धि कुनै व्यवस्था छैन । तर पालिकाले यस बर्ष गो.भौ.१९०-२०८०।९।२२ बाट रु. २५०००००।-, गो.भौ. ४३६-२०८१।२।४ बाट रु. १५०००००।-र गो.भौ. ५८१-२०८०।९।२२ बाट रु.१००००००।-पेश्की दिएको छ भने गो.भौ. ४३६। २०८१।२।४ बाट रु.२५०००००।-, गो.भौ. ६९९।२०८१।०३।२४ बाट रु.८०७७१।१६ तथा गो.भौ. ७०७।२०८१।०३।३१ बाट रु.२४१९२२८।८४ फछ्यौंट गरेको छ । यसरी कानूनी व्यवस्था विपरीत पालिकावाट हेफर प्रोजेक्ट नेपाललाई विना कुनै जमानत विना पेश्की दिएको नियम सम्मत देखिएन ।

४८.३ हेफर नेपालसँग भएको कूल सम्झौता रकमको १२.५२ प्रतिशत मात्र देहाय अनुसारका शीर्षकमा यस बर्ष खर्च गरेको पाइयो । पालिकाले सम्झौता भन्दा न्यून खर्च भएको सम्बन्धमा प्रगति समीक्षा गरेको पाइएन । सम्झौता अवधिको खर्चको अवस्था देहाय अनुसार छ ।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा ४८.३ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

४८.४ पालिका र हेफर नेपाल बीच सम्झौता भएकोमा शत प्रतिशत कार्य ग्रामिण विकास तथा चेतना समाज नेपाल मार्फत गराएको छ । हेफर नेपाल संस्थावाट ग्रामीण विकास समाज नेपाल मार्फत सम्झौताको शत प्रतिशत कार्य गराई भुक्तानी लिएको पाईयो ।

४८.५ सम्झौताको बुदा नं.९ अनुसार संचालित कार्यक्रमको कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा अनुगमन समितिले सरुमारानी गाउँपालिकाको साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० बमोजिम चौमासिक रुपमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने र कार्यक्रमको अन्तिम भुक्तानी हुनुअघि गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिले कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था रहेकोमा पालिकावाट स्थलगत अनुगमन सहित कमि कमजोरी भएकोमा सुधार गर्न लगाउने गरी प्रतिवेदन तयार भएको छैन् ।

४८.६ वजेट खर्च र कर्मचारी परिचालन : पालिकाले आफ्ना कर्मचारीहरुबाट गराउन सक्ने कार्यक्रमहरु कार्यालयका कर्मचारीहरु परिचालनबाट गराएको हुनुपर्दछ । पालिकाले यस कार्यक्रमवाट कार्यान्वयन गर्ने बाख्रा वितरण, खोर सुधार, घाँसको विउ वितरण तथा सचेतनासम्वन्धी तालिम कार्यक्रमहरु कार्यालयका कर्मचारीहरुवाट नै गराउन सक्नेमा कर्मचारीहरुवाट नगराई परमर्शदाताको खोजी गरि हेफर प्रोजेक्ट नेपालबाट गराईनु युक्तिसंगत देखिएन । अत: कार्यालयका कृषि शाखा तथा पशु शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई प्रभावकारी रुपमा उपयोग गरिनु पर्दछ ।

४८.७ विल विजक : सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १९ अनुसार कुनै कारोबार गर्दा आन्तरिक राजश्व कार्यालयबाट स्थाई लेखा नम्वर र मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता प्रमाण पत्र प्राप्त गरेका व्यक्ति, फर्म, संस्थावाट मात्र गर्नुपर्ने र रु.२० हजार भन्दा बढीको खरिद गर्नुपर्दा मु.अ.कर दर्ता भएकाबाट गर्न पर्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यस्तै मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १० अनुसार कुनै कारोबारमा संलग्न हुन चाहने व्यक्तिले कारोबार शुरु गर्नु भन्दा अघि कारोबार दर्ता गरेको हुनुपर्ने र दफा १४ अनुसार बस्तु वा सेवा आपुर्ती गर्दा प्रापकलाई बिजक दिनुपर्ने र नियमावली, २०५३ को नियम १७ अनुसार दर्ता भएको व्यक्तिले कुनै बस्तु वा सेवा आपुर्ती गर्दा कर अधिकृतले अन्यथा स्वीकृत गरे देखि वाहेक प्रापकलाई अनुसूची- ५ र ५क बमोजिमको ढाँचामा कर विजक दिनुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस बर्ष हेफर प्रोजेक्ट नेपाल लाई रु.४९१९२२८।८४ भुक्तानी गरेको र हेफर प्रोजेक्टले ग्रामिण विकास तथा चेतना समाज नेपाल मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन गराएकोमा हेफर प्रोजेक्ट नेपाल वा स्थानीय साझेदारले नियमानुसारको विजक वा कर

विजक जारी गर्ने गरेको छैन् साथै पालिकाले समेत विल विजक माग नै नगरी कारोबार रकमको भुक्तानी दिने गरेको देखियो । अत: कानून अनुसार बिल विजक जारी नै नगरी आर्थिक कारोबार गरेको देखिएकोले नियमसम्मत देखिएन । हेफर नेपालसँग कार्यक्रम सम्झौता भएकोले सोही संस्थाले बिजक जारी गर्नु पर्नेमा स्थानीय गैर सरकारी संस्था प्रयोग गरी अन्य कार्यालयको बिल भरपाईहरु पेश गरेको अवस्थामा भुक्तानी हुने गरेकोले पालिकाले सो सम्वन्धमा ध्यान दिनुपर्दछ ।

कर्मचारीको तलवः पालिकाले सम्झौता चरणमा नै कर्मचारी व्यवस्थापन सम्वन्धमा समेत लागत साझेदारी गर्नुपर्नेमा संस्थाको कर्मचारी तलब जस्तो प्रशासनिक कार्यमा गैरसरकारी संस्थाले ३० प्रतिशत योगदान गर्ने र ७० प्रतिशत वास्तविक कार्यक्रम खर्च पालिकाले व्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेको छ । गैह्रसरकारी संस्थाको आफ्नै कर्मचारीको तलव खर्च साझेदारी रकममा परेको देखिन्छ, सो सम्वन्धमा समेत सम्झौताको पुनरावलोकन हुनुपर्ने देखिन्छ ।

४८.८ अनुगमन मूल्यांकन र भुक्तानी : सरुमारानी गाउँपालिका साझेदारी कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६ को बुँदा नं. ९ मा कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा अनुगमन समितिले चौमासिक अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्नुपर्ने र कार्यक्रमको अन्तिम भुक्तानी हुनुअघि गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिले साझेदारी कार्यक्रमको अनुगमन मूल्यांकन गर्ने र सो समितिको सिफारिसमा अन्तिम भुक्तानी दिइनेछ भन्ने व्यवस्था छ । कार्यविधिको व्यवस्था विपरीत खरिद सम्झौतामा व्यवस्था राखी हेफर प्रोजेक्ट नेपाललाई पेश्की दिई कार्यसम्पन्न भएको छ । जसले गर्दा अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिले साझेदारी कार्यक्रमको अनुगमन मूल्यांकन गरी समितिको सिफारिसमा भुक्तानी दिइने व्यवस्था लागू हुने अवस्था देखिन्न । पालिकावाट कार्यक्रमको उपलब्धी र प्रभावका वारेमा विश्लेषण गरेको देखिएन ।

४८.९ पालिकाले हेफरसँग कृषि तथा पशु उद्यमशीलता विकास परियोजना सञ्चालनको लागि तीन वर्षको लागि सम्झौता गरेकोमा पालिकाबाट गर्ने खर्च मध्ये अनुगमन र मूल्याङ्कनमा रु.९११७००।-तालिममा रु.२२०३८१३।-समेत रु.३११५५१३।- हेफरलाई किस्तामा उपलब्ध गराएको छ । पालिकामा रहेका स्थायी दरबन्दी भित्रको कृषि शाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने नियमित काम उक्त गैरसरकारी संस्थालाई भुक्तानी गर्ने गरी सम्झौता गरेर व्ययभार बढाएको देखिएको रु.

अनियमित भएको	३१,१५,५१३

४८.१० (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्योट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **१५,४००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

४९ कुड्डुले सिरूवारी देउराली मोटरबाटो स्तरोन्नती

४९.१ पालिकालाई यस बर्ष प्रदेश समपुरक वजेट अन्तर्गत कुड्डुले सिरूवारी देउराली मोटरबाटो स्तरोन्नतीको लागि रु.२५०००००।–वजेट व्यवस्था भई निकासा भएको पाईयो । पालिकाले ०.०० चेनेज देखि ५.८८० को चेनेजसम्म मोटरबाटो स्तरोन्नतीको कार्य गर्नेगरी रु.११९९५६२।०२ को लागत अनुमान तयार गरि २०८०।७।३ मा स्विकृत गरेको छ । सो कार्य गर्नको लागि २०८०।८।१८ मा सूचना आव्हान गरेकोमा एक मात्र फर्मको शिलवन्दि वोलपत्र परेको कारण पुनः२०८०।९।५ मा सूचना आव्हान गरेकोमा ६ फर्मको वोलपत्र परेको मध्ये सबैभन्दा कम कवोल रु.६९१९९०।६०(३२.६९% कम) एन.के. निर्माण सेवाको वोलपत्र स्विकृत भएको पाईयो । सो फर्मसँग रु.८०१४४९।३८(मू.अ.कर सहित) मा २०८१।२।३० सम्ममा कार्यसम्पन्न गर्नेगरी २०८०।१०।१४ मा सम्झौता भएको देखिन्छ । सम्झौता अनुसारको कार्यसम्पन्न भएको जनाई गो.भौ.नं १२९।०८१।१।२० बाट गरी रु.७४८०९७।६१ निर्माण व्यवसायीलाई भुक्तानी गरेको पाईयो । सो सम्वन्धमा देखिएको व्यहोरा निम्नानुसार छन ।

४९.२ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ को नियम ५७ मा कार्यालयले लेखा राख्दा सो लेखा प्रमाणित गर्ने विल, भरपाई तथा अन्य कागजात सिलसिलाबद्ध रुपमा राख्नु पर्ने तथा पेश हुन आएका विल, भरपाई तथा अन्य कागजातलाई खर्च स्वीकृत गर्ने अधिकारीले भुक्तानी गर्नु अघि प्रमाणित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले ०.०० देखि ५.५२० मि को चेनेजसम्मको सडक स्तरोन्नतीको कार्य उल्लेखित निर्माण व्यवसायि मार्फत गराएकोमा ०.०६० मि. तथा ०.५७० मि.को चेनेजमा ग्याविन जालीको कार्य गरिसकेको देखिन्छ । पालिकाले पुनः सोहि मोटरबाटोमा ग्याविन जालीको कार्य गर्ने गरी दरभाउपत्र माग गरेकोमा कुन चेनेजमा सो ग्याविनको कार्य गर्ने हो, खुलाएको पाईएन । सो कार्यको लागि कम कवोल फर्म एन के निर्माण सेवाको दरभाउपत्रको आधारमा कार्य गराई गो.भौ.२६२।०८१।३।१८ बाट रु.३६२७९४।-निर्माण व्यवसायिलाई भुक्तानी दिएको छ । यसरी भुक्तानी दिंदा नापी कितावमा समेत सो ग्याविनको कार्य कुन चेनेजमा भएको हो उल्लेख गरेको छैन । वोलपत्रको माध्यमबाट सडक स्तरोन्नती भएको सडकमा पुनः दरभाउपत्रको माध्यमबाट कार्य गराउँदा चेनेज समेत नखुलाउँदा सोहि कार्यमा दोहोरोपन हुनसक्ने देखिएकोले यस्तो खर्च रकम नियमसम्त नदेखिएको, रु.

अनियमित भएको	३,६२,७९४

५० **औषधी खरीदः**

५०.१ सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११ मा सार्वजनिक निकायले मालसामानको लागत अनुमान तयार गर्दा सम्बन्धित मालसामानको स्पेशिफिकेशनको अधिनमा रहि अघिल्लो वर्षको खरिद दर, स्थानीय बजारमा प्रचलित दर, अन्य सार्वजनिक निकायले खरिद गरेको दर तथा उद्योग वाणिज्य संघले जारी गरेको दररेटलाई समेत आधार मानि लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने उल्लेख छ । तर पालिकाले यस बर्ष खरिद गर्ने औषधिको लागत अनुमान वनाउँदा गत आर्थिक बर्षको खरिद मूल्यलाई आधार बनाई लागत अनुमान वनाएको बताएको छ । यस सम्बन्धी देखिएको व्यहोराहरु न्निम्नानुसार छनः

५०.२ सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११ मा सार्वजनिक निकायले मालसामानको लागत अनुमान तयार गर्दा सम्बन्धित मालसामानको स्पेशिफिकेशनको अधिनमा रहि अघिल्लो वर्षको खरिद दर, स्थानीय बजारमा प्रचलित दर, अन्य सार्वजनिक निकायले खरिद गरेको दर तथा उद्योग वाणिज्य संघले जारी गरेको दररेटलाई समेत आधारमानि लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकालाई संघिय वजेटबाट रु.१०९२०००।–तथा पालिका वजेटबाट रु.१००००००।–गरी रु.२०९२०००।–बार्षिक वजेट बनाएको छ । पालिकाले बर्षभरीलाई आवश्यक औषधीको पूर्वानुमान गरी वोलपत्रको माध्यमबाट खरिद गर्नुपर्नेमा लागत अनुमान समेत नबनाई पटक पटक दरभाउपत्रको माध्यमबाट खरिद गरी गो.भौ.२।०८०।१०।१५ बाट रु.९९९३००।–(पालिका स्वास्थ्य वजेट) र गो.भौ.२६३।०८१।३।१९ बाट रु.६४७३१०।–(संघिय शसर्त वजेटबाट) गरी जम्मा रु.१६४६६१०।–को खरीद गरेको छ । यसरी खरीद गर्दा प्रतिश्पर्धा कम हुने र गुणस्तर तथा मितव्ययी समेत नहुने भएकोले यस्तो खर्च गर्दा नियमावलीको प्रावधान अनुसार हुनुपर्ने देखिन्छ ।

५०.३ खरिद गरेका उक्त औषधि कुन औषधी कम्पनीबाट उत्पादन भएको हो र सोको मूल्य राष्ट्रिय पत्रपत्रिकामा प्रकाशन समेत भएको देखिएको छैन ।

आपूर्ति हुने औषधी डव्लु एच ओ सर्टिफाई हुनुपर्ने ब्याच नं र म्याद समाप्त मिति उल्लेख गरी सम्बन्धित विषयको विज्ञबाट मुचुल्का उठाई राख्ने नगरेको तथा उक्त औषधि बिक्रीको लागि होइन खुलाएको प्रमाण समावेश नभएको पाईयो ।

आपूर्ति भएका औषधी एंवम सर्जिकल समान स्टोर दाखिला हुनुअघि स्पेशीफिकेशन अनुसार भए/नभएको नखुलाएको कारण औषधीको गुणस्तर र म्याद सम्बन्धमा यकिन गर्न सकिएन ।

तसर्थ औषधीको खरिद, आपूर्ती, दाखिला तथा खर्चको विवरण अद्यावधिक हुने गरी अभिलेख राख्ने, तोकिएको गुणस्तर अनुसारकै औषधी प्राप्त भएको नभएको एकिन गरी हस्तान्तरण तथा खरिद गरिएको औषधीको विवरण खुल्ने गरी अभिलेख राख्ने तथा आर्थिक वर्षको अन्त्यमा बांकी रहेको औषधीहरुको जिन्सी अभिलेख व्यवस्थित गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

५०.४ पालिकाको औषधी तर्फको जिन्सी खाता परीक्षण गर्दा यसबर्ष खपत देहाय अनुसार रहेकोमा देअय लगायतका औषधीहरूको मौज्दात न्युन हरेको देखियो । अतः खपत तथा मौज्दातको आधारमा खरिद गर्नेतर्फ ध्यान दिनु पर्दछ । दैनिक रुपमा आवश्यक हुने र माग बमोजिमका औषधी उपलव्ध नहुँदा सेवा प्रवाहमा असर पर्नुका साथै सेवाग्राहीलाई सेवा नपुग्ने देखिँदा माग अनुसारका औषधीको व्यवस्थापन गरी प्रभावकारी रुपमा सेवा सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

क्र.सं	औषधीको नाम	आ.ब.को खर्च	मौज्दात
१	Metronidanzole १००ml	३५	शुन्य
२	Sliver Sulfadizine	१००	शुन्य
३	Diclofenac Sodium	१००	शुन्य
४	Charcoal	५०	शुन्य
५	Gentian Violet १०ml	१५०	शुन्य
६	Reconstitution Syringe	२५०	शुन्य
७	Syringe ५ml	१६५०	शुन्य
८	AD Syringe ०.ml	४९७	शुन्य
९	Clotrimazole २५g	१९८	शुन्य

५०.५ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ९९(५) मा सम्वन्धित आर्थिक बर्षलाई चाहिने भन्दा बढी सामान खरिद गरी मौज्दातमा राख्न नपाईने र प्रयोगमा नआएको सम्पति वा सामान छ भने तालुक निकायमा प्रतिवेदन पेशगरी त्याहाबाट प्राप्त निर्देशन वमोजिम गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । साथै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ३ मा सार्वजनिक निकायले कुनै पनि खरिद कारवाहीको तयारी गर्दा खरिदको आवश्यकताको पहिचान गर्ने सो वस्तुको आवश्यकताको उपलब्धता यकिन गर्ने, वजारमा प्रचलित खरिद सम्झौताको जानकारी लिने, समान प्रकृतीका सामानको क्षेत्र यकिन गरी खरिद योजना एवं लागत अनुमानको आधारमा खरिद प्रकृया अगाडि बढाउनुपर्ने उल्लेख छ । तर पालिकाको औषधी तर्फको जिन्सी खाता परीक्षण गर्दा यसबर्ष खपत देअय अनुसार रहेकोमा मौज्दात अधिक देखियो । अतः खपत तथा मौज्दातको आधारमा खरीद गर्नेतर्फ ध्यान दिनु पर्दछ ।

क्र.सं	औषधीको नाम	आथिक बर्षभरको खर्च	मौज्दात
१	Ciprofloxacin	४५००	११०००
२	promethazine	३००	७००
३	Ranitidine १५० mg	४५८००	५८२००
४	Metronidazole २००mg	१५८००	१६४००
५	Metronidazole ४००mg	१२६००	२०९००
६	Fluconazole १५०mg	१२५०	१७३०

५१ **तलवी प्रतिवेदनः**

स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ अनुसार कार्यरत स्थायी कर्मचारीको सम्वन्धमा तलवी प्रतिवेदन पारित गरेर मात्रै तलव भत्ता लेख्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकामा विभिन्न पदमा स्वीकृत दरवन्दि १७ जना रहेकोमा सो वाहेक करारमा समेत कार्यरत रहेको अवस्था छ । पालिकाले सो अनुसार कार्यरत कर्मचारीको तलव भत्ता लगायतको सुविधा खर्च लेख्दा तलवी प्रतिवेदन पारित गरेर मात्र खर्च लेख्नुपर्नेमा यस बर्ष तलवी प्रतिवेदन पारित नगरी ५७४८७१३३।-खर्च गरेको छ । जसले गर्दा स्थायी कर्मचारी मध्ये कुन कुन कर्मचारी

दरवन्दि भित्रको हो र निजले कति ग्रेड वरावरको सुविधा उपभोग गर्ने हो सो सम्वन्धमा यकिन गर्नसक्ने अवस्था देखिएन । पालिकाले तलवी प्रतिवेदन पारित गरेर मात्रै खर्च गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

५२ **संचालन नभएका कार्यक्रमः**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वियन गर्ने प्रत्येक कार्यालयले तोकिए बमोजिमको प्रगती हाँसिल गर्नुपर्ने उल्लेख छ । साथै अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्था ऐन, २०७४ को दफा १० मा नेपाल सरकारले प्रदेश सरकार तथा स्थानिय तहलाई अनुदान दिन सक्ने र त्यस्तो अनुदानको रकम निर्धारीत कार्यमा मात्रै खर्च गर्न पाउने उल्लेख छ । पालिकालाई यस बर्ष प्राप्त शशर्त वजेट मध्ये देहाय लगायतको कार्यक्रमहरु नगरी रकम फ्रिज गरेको छ । बार्षिक रुपमा विनियोजित रकम समयमा र तोकिएको कार्यक्रममा खर्च नगर्दा लक्षित उपलव्धि हाँसिल नहुने हुँदा तोकिए अनुसारको कार्यक्रम गर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

सि.नं	कार्यक्रम	रकम रु.
१	शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम	१२०००००।-
२	पोषण सुधारको लागि विपन्न समूदायका महिला समूह वा सहकारीहरूलाई विपन्न सदस्यहरूको आयआर्जन सुधार	६०००००।-
३	पोषण संवेदनशील (खानेपानी तथा सरसफाइ, कृषि, पशुसेवा, महिला तथा बालबालिका, शिक्षा र शासकीय प्रवन्ध)	२४५२००।-
४	किसान सूचीकरण कार्यक्रम	२४९०००।-
५	दिगो वन व्यवस्थापन तथा वृक्षरोपण कम्पोनेन्ट (नीजि तथा सार्वजनिक क्षेत्रमा वृक्षरोपण)	१८४७४८८।-

५३ **खर्चमा मितव्ययिता कायमः**

५३.१ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम व्ययको बजेट अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यसरी खर्च लेख्दा आवश्यकता र औचित्यका आधारमा आवस्यक प्रमाण कागजात सहित मितव्ययी तवरले गर्नु पर्दछ । तर पालिकाले यसवर्ष पालिकाले खर्च गर्दा निम्नानुसार खर्च लेखेको पाईयो ।

५३.२ **अनुगमन मूल्याङ्कन खर्च**- भम्रण खर्च नियमावली,२०६४ को नियम ४ अनुसार सरकारी खर्चमा भ्रमण गर्ने पदाधिकारी तथा कर्मचारीले सम्भव भएसम्म किफायती र कम खर्चिलो हुने गरी भ्रमण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। कार्यालयले यो बर्ष अनुगमन मुल्याङकन तथा भ्रमण शिर्षकमा रु. १५०००००।-तथा संघीय तथा प्रदेश हस्तान्तरित कार्यक्रमबाट सञ्चालित विभिन्न कार्यक्रम र पालिकाका विभिन्न योजनाहरुबाट कट्टि गरेको कन्टेन्जेन्सी रकमबाट समेत अनुगमन मूल्याङ्कन तथा भ्रमण खर्च गरेको छ । नियमावलीको नियम २१ बमोजिम कार्यालयले भ्रमणमा खटिने पदाधिकारी तथा कर्मचारीले भ्रमण प्रारम्भ गरेपछी अनुसुची ६ बमोजिमको ढाँचामा भ्रमण अभिलेख खाता राख्नुपर्ने र भ्रमणमा खटाउने पदाधिकारीले विश्वसनीय आधार र प्रमाण स्थापित हुने गरी आवश्यकता अनुसार आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई मजबुद गराई भ्रमण गर्ने पदाधिकारी तथा कर्मचारीबाट भ्रमण प्रतिवेदन प्राप्त गरे पश्चात भुक्तानी गर्नुपर्नेमा गरेको छैन। अद्यावधिक भ्रमण अभिलेख खाता र भ्रमण प्रतिवेदन बेगर भ्रमण खर्च भुक्तानी भएकोले दोहोरो पर्ने गरी खर्च भए नभएको एकिन गर्न नसकिएकोले यसमा सुधार हुनुपर्दछ।

५३.३ **भ्रमण खर्च :** लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गतका स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यले पाउने सुविधा सम्बन्धी ऐन, २०७६ तथा भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ बमोजिम कार्यालयको काममा कर्मचारी तथा पदाधिकारीलाई भ्रमणमा रू. २५०००००।-खर्च भुक्तानी गर्दा देखिएका व्यहोराहरु देहाय बमोजिम छन्ः

- अधिकांश भ्रमणको उद्देश्य र स्पष्ट प्रयोजन कार्यालयकै कामका लागि भएको हो भनी सुनिश्चित हुने विश्वसनीय आधार नदेखिएको ।
- भ्रमण पश्चात् तोकिए बमोजिम भ्रमण प्रतिवेदन पेश नगरी अधिकांश भ्रमणको भ्रमण खर्च भुक्तानी गर्ने गरेको ।
- कतिपय भ्रमणहरु पालिका वा कार्यालयसँग असम्बन्धित नगर/गाँउपालिका गएको जनाई सो वापतको खर्च भुक्तानी गर्ने गरेको ।

अतः स्पष्ट प्रयोजन र उद्देश्य बेगर अधिकांश ७ दिनको समयावधी राखी भ्रमण खर्च भुक्तानी गरेको अवस्थाबाट भ्रमण खर्च भुक्तानीमा दोहोरोपन हुनसक्ने सम्भावना देखियो । त्यसैले तोकिएको कानुनी व्यवस्थाको पालना गर्दै भ्रमण खर्चमा हुन सक्ने अनियमितता र दोहोरोपन नियन्त्रण गर्न भ्रमण आदेश स्वीकृत गर्ने पदाधिकारीले ध्यान दिनुपर्दछ ।

५३.४ **इन्धन खर्च**- सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५ को बुदा नं.७ बमोजिम कार्यालयले सवारी साधन सुविधा पाउने पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुलाई इन्धन उपलव्ध गराउँदा तह अनुसार मासिक रुपमा पाउने डिजेल/ पेट्रोल (लिटर) र त्रैमासिक रुपमा पाउने मोविल तथा ब्रेक आयल (लिटर) को कोटा निर्धारण गरी भुक्तानी पर्ने र कार्यालयले सोको लगत अद्यावधिक गराई राख्नुपर्ने उल्लेख छ।कार्यालयले यो बर्ष इन्धन खर्च शिर्षकबाट रु.२०५५०००।-र कन्टेन्जेन्सी खर्च समेतबाट इन्धन खर्च भुक्तानी गरेको छ। कार्यालयले इन्धन खर्च लेख्ने सवारी साधनको न्यूनतम कोटा निर्धारण गरी सोको मासिक लगत लगत अद्यावधिक गरी खर्च मितव्ययि गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

५३.५ **पत्रपत्रिका छपाइ तथा सूचना प्रकाशन** : पत्रपत्रिका छपाई तथा सूचना प्रकाशनः सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८५(१क) मा रु १० लाख रुपैंयासम्मको निर्माण कार्य, मालसमान र परामर्श सेवा सोझै खरिद गर्न सकिने व्यवस्था छ । त्यस्तै नियम ८५ अनुसार एक आर्थिक बर्षमा एकै फर्म वा व्यवसायी वा संस्थाबाट १० लाख भन्दा बढीको सामान सोझै खरिद गर्न नहुने व्यवस्था छ । तर पालिकाले पत्रपत्रिका छपाइ तथा सूचना प्रकाशनमा सोझै खरिद मार्फत रु.३८५२०००।-खर्च गरेको छ । यसरी खर्च गर्ने प्रवृत्तिमा सुधार गरिनुपर्दछ ।

५३.६ **मसलन्द तथा कार्यालय सामग्री खर्चः** सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता र प्रभावकारिता कायम गर्ने सम्बन्धी नीतिगत मार्गदर्शन, २०७५ को बुँदा नं. ३८ मा प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहका सबै कार्यालयहरु, सबै पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरुले समेत मार्गदर्शन बमोजिम मितव्ययी एवं प्रभावकारी तवरले खर्च गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले मसलन्द तथा कार्यालय सामग्री खर्च शिषर्कमा यस वर्ष रु.३००००००।–तथा अन्य कार्यालय खर्च शिर्षकमा रु.३५००००।–गरी रु.३३५००००।-खर्च गरेको छ । कार्यालयलाई वर्षभरमा आवश्यक पर्ने सामानको एकमुष्ठ विवरण बनाई सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावलीको प्रावधान वमोजिम खरिद योजना बनाई प्रतिस्पर्धात्मक तवरले खरिद गर्नुपर्नेमा पटक पटक सोझै बजारबाट खरिद गरी खर्च लेखेको पाइयो। सामानको आवश्यकता तथा परिमाण शुरुमै निश्चित गरी प्रतिस्पर्धात्मक रुपले खरिद कारवाही अवलम्बन गर्नेतर्फ कार्यालयले ध्यान दिन जरुरी छ । पटक पटक खरिद गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गरी कानुनको पालना गर्दै खरिदलाई मितव्ययी तथा प्रतिस्पर्धी बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

५३.७ **सवारी मर्मत खर्च** - लुम्बिनी प्रदेश, प्रदेश आर्थिक कार्यविधी ऐन, २०७४ को दफा ४५ अनुसार सार्वजनिक जवाफदेहीको पद धारण गरेको व्यक्तिले सम्पादन गरेको काम र सोसँग सम्बन्धित कारोबारको जिम्मेवारी र जवाफदेहिता बहन गर्नुपर्ने उल्लेख छ । कार्यालयले यस बर्ष मर्मत शिर्षकबाट रु.१६५८०००।-खर्च गरेकोमा स्वीकृत मर्मत आदेश अनुसार मर्मत गराउने र सवारी मर्मतको म.ले.प.फा.नं. अद्यावधिक गरेको छैन। सवारी मर्मत सम्बन्धी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यान्वयन गर्ने तर्फ कार्यालयको ध्यान जानुपर्दछ। मर्मत अभिलेख खाता नराखेको कारण कुन सवारी साधनको मर्मत खर्च के कति भएको हो अवस्था यकिन गर्न सकिएन । पालिकाले सो सम्वन्धमा ध्यान दनुपर्दछ ।

५३.८ **कन्टिन्जेन्सी खर्च अभिलेख :** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १०(७) अनुसार लागत अनुमान तयार गर्दा लागत अनुमानको ४ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी कन्टीन्जेन्सी खर्च समावेस गर्न सकिने व्यवस्था गरेको छ । कार्यालयवाट योजना कार्यान्वयन गर्ने क्रममा प्रत्येक कार्यक्रम खर्चबाट कन्टिन्जेन्सी रकम रु.३३४२०००।- कट्टा गरेको देखिएतापनि सोको कार्यक्रमगत कन्टेन्जेन्सी खर्चको अभिलेख खडा गरी राख्नुपर्नेमा राख्ने गरेको छैन। कार्यालयले पेश गरेको विवरण अनुसार कन्टिन्जेन्सी खर्च रु.१८६४८५५।–गरेकोमा कुन कुन योजनामा कति खर्च गरेको छ यकिन गर्न सकिएन । नियमावलीमा ब्यवस्था भए बमोजिम योजनागत कन्टीन्जेन्सी खर्चको अभिलेख राखी कन्टिन्जेन्सी खर्चमा नियन्त्रण गरिनु पर्दछ ।

५४ दिवा खाजा

५४.१ कार्यक्रम कार्यान्वियन पुस्तिका, ०८०।८१ को ७.१ मा दिवा खाजा कार्यक्रम लागु भएका पहाडि विद्यालयहरुमा कक्षा ५ सम्मका विद्यार्थीहरुलाई प्रति विद्यार्थी दैनिक रु.१५।- का दरले बढिमा १८० दिनको लागि विद्यार्थीको दैनिक हाजिरीको प्रमाणित प्रतिलिपिको आधारमा खातामा निकासा दिनुपर्ने व्यवस्था छ । साथै दोश्रो र तेस्रो चौमासिक निकासा दिंदा पहिलो चौमासिकमा निकासा दिएको रकमको सदुपयोगको स्थिती समेत हेरेर एवं खाजाको मापदण्ड, गुणस्तर र व्यवस्थापनका नमूनाको समेत आधारमा निकासा दिनुपर्ने उल्लेख छ । तर पालिकाले यस बर्ष दिवा खाजाको लागी विभीन्न २८ वटा विद्यालयहरुमा गरी जम्मा रु.१०७१२०००।–विद्यालयहरुको खातामा निकासा दिएको पाईयो । विद्यालयहरुलाई चौमासिक रुपमा निकासा दिई सदुपयोगको स्थिती समेत हेरेर पुनः अर्को किस्ता भुक्तानी दिनुपर्ने तथा दिवा खाजा खुवाएको अनुगमन समेत गरी पालिकाले विद्यालयहरुलाई निकासा दिनुपर्नेमा पालिकाले अनुगमन गरेको अभिलेख प्राप्त भएन । सो सम्वन्धमा पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

५४.२ विद्यालयहरुलाई त्रैमासिक रुपमा निकासा दिएको रकम विद्यालयको प्रधानाध्यापक र व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षवाट विद्यार्थीको संख्यात्मक विवरण प्रमाणित गराई स्थानिय तहमा तथ्याङ्क संकलन गरी संख्या यकिन गरी रकमको सदुपयोगको स्थिती समेत हेरेर पुनः अर्को किस्ता भुक्तानी दिनुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले विद्यार्थीको संख्यात्मक विवरण विद्यालयको प्रधानाध्यापक र व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षवाट प्रमाणित नगराई केवल प्रधानाध्यापकको मागको आधारमा निकासा दिने गरेको पाईयो । पालिकाले विद्यालयहरुको दिवा खाजाको व्यवस्थापन सम्वन्धी अनुगमन समेत नगरी प्रति विद्यार्थी दैनिक रकमले हुने एकमुष्ठ रकम सम्वन्धित विद्यालयलाई त्रैमासिक किस्तामा मात्रै निकासा गरेको पाईयो । कार्यक्रम कार्यान्वियन पुस्तिकाले तोकेको प्रकृया पुरा गरी निकासा दिने तथा सोको सदुपयोग सम्वन्धमा समेत पालिकाले ध्यान दिनु पर्दछ ।

५४.३ कार्यक्रम कार्यान्वियन पुस्तिका, ०८०।८१ को २.७.११.१ (च) मा विद्यालयले दिवा खाजा व्यवस्था गर्दा बजारबाट खरिद गरिएको जङ्क फुड नखुवाउने, ताजा र पोषिलो दिवा खाजाका लागि उपलब्ध भएसम्म स्थानीय कृषि उपजमा आधारित खाद्यान्न, तरकारी, दुध, दही, माछा-मासु, फलफूल लगायतका सामग्रीहरू स्थानीय कृषकबाट खरिद गर्ने, स्थानीय कृषकसँग खरिद गरिएका खाद्यान्नको परिणाम खुल्ने विवरण र विल भरपाई सुरक्षित रूपमा राख्ने र भएको खर्च विद्यालय व्यवस्थापन समिति वा खाजा व्यवस्थापन उपसमितिबाट अनुमोदन गर्ने व्यवस्था मिलाउने उल्लेख छ । साथै विद्यालयबाट गरिएको दिवा खाजा कार्यक्रमको निरीक्षण अनुगमन स्थानीय तहबाट गर्ने । सबै सामुदायिक विद्यालयमा एक दिवा खाजा अनुगमन निरीक्षण पुस्तिका खडा गर्नुपर्ने र उक्त निरीक्षण पुस्तिकामा सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका पदाधिकारी एवम् कर्मचारी र निरीक्षण अनुगमनमा खटिएका व्यक्ति ले आफ्नो राय सुझाव उल्लेख गर्ने व्यवस्था रहेकोमा स्थानीय तहबाट अनुगमन गरी तथ्याङ्क अद्यावधिक गरेको देखिएन । पालिकाले सो सम्वन्धमा समेत ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

५५ राष्ट्रिय शिक्षा नीतिको पालना

५५.१ राष्ट्रिय शिक्षा नीति, २०७६ मा विद्यालय शिक्षालाई गुणस्तरयुक्त बनाउन स्थानीय तहबाटै नियमित अनुगमन, निरीक्षण र सुपरिवेक्षण गरी सार्वजनिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तरको मापन गरी अनुगमन मुल्याङ्कन प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । गाउँपालिकाले सार्वजनिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर मापन सम्वन्धि मापदण्ड तयार गरी अनुमगन मुल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरेको छैन । यस सम्बन्धी निम्नानुसार व्यहोरा रहेका छन् ।

सार्वजनिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तरको मापन मापदण्ड बनाएको छैन ।

मापदण्ड बमोजिम अनुगमन गरेको छैन ।

अनुगमन मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरेको छैन ।

प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेको छैन ।

तसर्थ गाउँपालिकाले सार्वजनिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर पापन मापदण्ड तयार गरी अनुमगन मुल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्दछ ।

५५.२ गाउँपालिकाले बिद्यालय भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम स्वीकृत गरी तयार गर्नुपर्ने, स्वीकृत कार्यक्रम र सम्झौता अनुसार अनुदान उपलब्ध गराउनु पर्ने र अनुदान निकासा अनुरुप नै पूर्वाधार निर्माण भए नभएको एकिन गर्नुपर्नेमा बिद्यालय भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम स्वीकृत गरेको छैन । कार्यक्रम स्वीकृत गरी सम्झौता गराई अनुदान उपलब्ध गराउने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनु पर्दछ ।

५५.३ राष्ट्रीय शिक्षा नीति, २०७६ मा संघीय सरकारले तर्जुमा गरेको मापदण्ड र कार्यविधिका आधारमा निजी लगानीका विद्यालयहरुको स्थानीय सरकारबाट प्रभावकारी नियमन गरी पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक, शिक्षकको सेवा शर्त तथा सुविधा, शुल्कको सीमाको पालना, आर्थिक कारोबारमा पारदर्शिता र भौतिक पूर्वाधारहरुको स्थिति समेत एकिन गर्न निजी विद्यालय व्यवस्थापन र अनुगमन मापदण्ड निर्धारण गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । गाउँपालिकाले निजी विद्यालय व्यवस्थापन र अनुगमन मापदण्ड निर्धारण गरी अनुगमन प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेको छैन । यस सम्बन्धी थप व्यहोरा निम्नानुसार रहेका छन्

निजी विद्यालय व्यवस्थापन र अनुगमन मापदण्ड निर्धारण गरेको छैन ।

मापदण्ड बमोजिम अनुगमन गरेको छैन ।

निजी विद्यालय शुल्क निर्धारण तोकिए बमोजिम गरेको छैन ।

शुल्क निर्धारण र त्यसको कार्यान्वयनको अनुगमन गरेको छैन ।

अनुगमन प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेको छैन ।

अतः गाउँपालिकाले विद्यालय व्यवस्थापन र अनुगमन मापदण्ड निर्धारण गरी निजी विद्यालयहरुको अनुगमन गर्नु पर्दछ ।

५६ प्रति विधार्थी लागतका आधारमा शिक्षण सिकाई

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **४६,२००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

५७ समानिकरण बजेटबाट शिक्षकको तलब भत्ता

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ९ ले स्थानीय तहलाई स्वीकृत कार्यक्रम भित्रमात्र सशर्त अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था छ । जसअनुसार साविकको जिल्ला शिक्षा कार्यालयबाट अनुमति प्राप्त गरी सञ्चालनमा रहेका र कुनै पनि दरबन्दी तथा राहत अनुदान कोटा प्राप्त नगरेका तथा विद्यार्थी संख्या अत्याधिक भई शिक्षक नपुग भएको अवस्थामा मात्रै पालिकाले विद्यालयलाई शिक्षक व्यवस्थापन गर्ने गरी शैक्षिक सत्र २०८० का लागि सहयोग अनुदान दिन सकिने देखिन्छ । कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका, २०८०।८१ मा भएको व्यवस्था अनुसार कक्षा ६-८ तथा कक्षा ९-१० मा अंग्रेजी, विज्ञान र गणित बिषयको लागि समेत छुट्टै वजेट व्यवस्था गरी निकासा समेत दिईएको अवस्थामा त्यस्तै पालिकाले न्यून विद्यार्थी रहेका विद्यालयलाई विद्यार्थी संख्या, पहुँचको अवस्था, एक विद्यालयबाट अर्को विद्यालयमा रहेको भौगोलिक दुरी लगायतको अवस्थालाई समेत मध्यनजर गरी मर्जरको प्रक्रियामा लगि विद्यालयमा आवश्यकता बमोजिम शिक्षक दरबन्दि कायम गरी शैक्षिक गुणस्तर सुधार तथा मितव्ययिता कायम गर्नेतर्फ गाउँपालिकाको ध्यान जानुपर्ने देखिन्छ । तर पालिकाले स्वीकृत दरबन्दि भित्र नपरेका र गत विगत देखि नै निजी स्रोतको रूपमा कार्यरत शिक्षकलाई प्रा.वि.तर्फ ११ जना, नि.मा.वि तर्फ १८ जना र मा.वि तर्फ २१ जना शिक्षकलाई बार्षिक रु.१६९६६४४९।-वित्तिय समानिकरण शिर्षकबाट तलब भत्ता विद्यालयहरूको नाममा अनुदान निकासा दिएको पाईयो । यसरी स्वीकृत दरबन्दी भित्र नपरेका तथा शिक्षक विद्यार्थि अनुपात वेगर र दरवन्दि मिलान वेगर न्युन विद्यार्थी रहेको विद्यालयहरुमा समेत अनुदान खर्च लेखेको रकम नियमसम्मत नदेखिएको, रु.

अनियमित भएको	१,६९,६६,४४९

५८ **थप पाठ्यपुस्तक वितरण**

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **३४,८१२** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **६९,७७९** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **५३,३२२** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **८२,४२०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **३८,११२** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **११७,१३९** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **६३,११६** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **२३,७६१** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **२३,७५४** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

५९ **वालविकास कर्मचारी वितरण**

पालिकाकाले कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका, ०८०।८१ अनुसार विद्यालयको विद्यार्थी संख्याको आधारमा वालविकास कर्मचारी वितरण र समायोजन हुनुपर्ने उल्लेख छ । देहायका विद्यालयहरुमा वालविकासमा उल्लेख्य विद्यार्थी संख्या नरहेको अवस्थामा समेत वालविकास कर्मचारी संख्या बढि वितरण गरेको र पारिश्रमिक भुक्तानी समेत भएको छ । यसरी भुक्तानी दिंदा आवश्यक विद्यालयहरुमा वालविकास कर्मचारी नपुग हुने र देहाय अनुसारको विद्यार्थी कम भएकोमा बढि हुने अवस्था देखियो । अतः आवश्यकता र विद्यार्थी संख्याको आधारमा वालविकास कर्मचारी वितरण हुनुपर्ने देखिन्छ ।

सि.नं	विद्यालय	वालविकास शिक्षक	पालिका अनुदान वालविकास शिक्षक	विद्यार्थी संख्या
१	श्रमरानी मा.वि	३ जना	२ जना	७५
२	ऐश्वर्य प्रा.वि	३ जना	२ जना	४१
३	कालिका आ.वि	२ जना	१ जना	१६
४	भुवनेश्वरी प्रा.वि.	१ जना	-	१०
५	भिमसेन मा.वि	२ जना	-	४२
६	जनता मा.वि.	१ जना	-	२२
७	खड्गेश्वरी मा.वि.	२ जना	१ जना	२७

६० विधार्थी मूल्याङ्कन तथा ग्रेड निर्धारण

विद्यालय शिक्षाका लागि राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ को मार्गनिर्देशन बमोजिम विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा लेटर ग्रेडिङको प्रक्रिया निर्धारण गरी विद्यालय तहको मूल्याङ्कन र प्रमाणीकरणमा सान्दर्भिकता, पारदर्शिता, वस्तुनिष्ठता र विश्वसनियता कायम गर्न वाञ्छनीय भएकाले शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम १९२ को (ङ) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले लेटर ग्रेडिङ निर्देशिका, २०७८ तयार गरी लागु गरेकोमा विद्यालय शिक्षाको उपलव्धीलाई विभिन्न ८ प्रकारमा स्तरीकृत गरेकोमा छ । सो निर्देशिका अनुसार ३५ प्रतिशत भन्दा कम उपलव्धी हाँसिल गरेको विद्यार्थीलाई स्तरीकरण गर्न नमिल्ने उल्लेख छ । पालिकासँग शैक्षिक सत्र २०८० को कक्षा ८ को परीक्षाको प्रतिफल माग गरी परीक्षण गर्दा देहाय अनुसार ३५२१ विद्यार्थी मध्ये देहायका विद्यार्थीहरूलाई मात्र ग्रेड बृद्धि गरेको र अन्य विद्यार्थीहरुलाई ग्रेड बृद्धि नगरि सोहि कक्षामा राखेको देखियो । यसरी हेर्दा कक्षा ८ को औषतमा ७.७७% विद्यार्थीको परीक्षाको प्रतिफल निराशाजनक रहेको देखियो भने अन्य कक्षाको समेत उल्लेख्य नतिजा देखिएन । पालिकाले मातहतका विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रमको साथै पठनपाठनमा विशेष पहल गर्नुपर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा ६० सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

६१ सामाजिक सुरक्षा

६१.१ यस कार्यक्रम अन्तर्गत सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्दा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७ अनुसार गरिनु पर्दछ । सामाजिक सुरक्षामा यो वर्ष रु.६७७३१७७५ खर्च भएकोमा देखिएका व्यहोराहरु निम्नानुसार छन् ।

६१.२ एम.आइ.एस प्रणालिमा प्रतिवेदनः सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को दफा ३० मा स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्र वितरण गरिएको भत्ताको चौमासिक तथा वार्षिक विवरण अद्यावधिक गरी नियमावलीको अनुसूची -६ बमोजिमको ढाँचामा तयार गर्नुपर्ने र सेवा प्रदायक मार्फत सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्ने स्थानिय तहले अनुसूची १२ बमोजिमको ढाँचामा हिसाब मिलानको भुक्तानी प्रतिवेदन प्रणाली मार्फत विभागमा उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था छ। तर कार्यालयको कार्यविधिमा भएको व्यवस्था अनुसार एम.आइ.एस प्रणालीमा प्रतिवेदन गरेको देखिएन । अतः कार्यविधिमा भएको व्यवस्थाको पालना हुनुपर्दछ।

६१.३ पारदर्शिताः सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को दफा ३३ मा स्थानीय तहको लाभग्राहीको नाम दर्ता तथा नवीकरण प्रकृया, भत्ताको दर, प्राप्त हुने बैंक, लाभग्राहीले पुरा गर्नुपर्ने प्रकृया जस्ता भत्ता वितरण सम्बन्धि जानकारी स्थानिय सामाजिक संघसंस्था, गैरसरकारी संस्था, सामाजिक परिचालनमा संलग्न संस्था समेतको सहयोग लिएर अनिवार्य रुपमा प्रचार प्रसार गर्नुपर्ने छ र त्यस्ता विषय सम्बन्धि सूचना स्थानीय एफ.एम लगायतका सञ्चार माध्यमहरुबाट प्रचार प्रसार गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने, स्थानिय तहले भुक्तानी गरेको रकम र बुझिलिने व्यक्तिको नामावली स्थानिय तहका कार्यालयका अतिरिक्त सम्बन्धित वडा कार्यालयमा समेत

सार्वजनिक गर्नुपर्दछ । भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीको नाम नामावली सम्बन्धित स्थानिय तहको वेवसाइटमा राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाको निर्णय पुस्तिका तथा वेवसाईट अवलोकन गर्दा उल्लिखत कार्यहरु भएको पाइन ।

६१.४ भत्ता वितरणको अनुगमनः सामाजिक सुरक्षाभत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को दफा २७ मा मन्त्रालय तथा विभागले सूचक समेत बनाई भत्ता वितरण सम्बन्धि कार्यको नियमित अनुगमन तथा निरीक्षण गर्नुपर्ने, प्रदेश सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालयले भत्ता वितरण कार्य प्रक्रियाको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नुपर्ने, कार्यपालिकाका प्रमुखले वा स्थानीय तहका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले भत्ता वितरण कार्य प्रक्रियाको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले उक्त कार्य गरेको देखिएन । तसर्थ कार्यविधिमा भएको व्यवस्थाको पालना हुनुपर्दछ ।

६२ **अपाङ्ग भत्ता**

पालिकाले गाउँपालिका मध्यम अपाङ्गता सहायता कोष कार्यान्वयन कार्यविधि २०७६ अन्तर्गत "ग" वर्गका अपाङ्गलाई मासिक भत्ता रु. १०००।-का दरले ५२ जनालाई रु.६९४६००।-तथा अनाथ बालबालिकालाई रु.१०००।-का दरले ८८ जनालाई रु.४७५०००।- भुक्तानी गरेको छ। पालिकाले सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गरेको लाभन्वितहरूलाई पुनः पालिकाबाट समेत स्वयँ पालिकाको आन्तरीक श्रोत मजबुत नभएको अवस्थामा गर्ने यस्ता खर्चहरुलाई दिर्घकालिन असर विचार गरी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ।

६३ **आर्थिक सहायताः**

सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७९ मा सार्वजनिक खर्च गर्दा मितव्ययीता अपनाउनुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले स्पष्ट मापदण्ड र कार्यविधि तर्जुमा गरी तथा बजेट विनियोजन गरेर मात्र आर्थिक सहायता वितरण गर्नु पर्दछ। तर पालिकाले यो वर्ष मापदण्ड र कार्यविधि तयार नगरी विभिन्न संघसंस्था र व्यक्तिहरुलाई रु.४४७८२५/-आर्थिक सहायता वितरण गरेको छ । वितरित सहायताको औचित्य पुष्ट्याई गरेको छैन, निश्चित विधि र मापदण्ड वेगर आर्थिक सहायता वितरण गर्ने प्रक्रियामा नियन्त्रण हुनु पर्दछ ।

६४ **खरिद कारवाही अभिलेखः**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १४९(१) अनुसार सार्वजनिक निकायले हरेक खरिद कारवाहीको निम्ति छुट्टै फाइल खडा गरी राख्नुपर्ने र उपनियम (२) बमोजिम फाइलमा अन्य कागजातका अतिरिक्त सम्झौता फाइलको पञ्जिका, लागत अनुमान, उपभोक्ता समितिको गठन सम्बन्धि कागजात, योजना सम्झौता, बैठकको माइन्यूट, मूल्यांकन प्रतिवेदन, लगायतको कागजात, मूल्यांकन प्रतिवेदन र सो सँग सम्बन्धित सम्पूर्ण कागजात लगायतको विवरण क्रमवद्धरुपमा राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। कार्यालयले खरिदसँग सम्बन्धित कागजातहरु अलग अलग फाइलमा राखेकोले लेखापरीक्षणमा कठिनाई भएको अवस्था छ। नियमावलीले तोकेअनुसार सम्पूर्ण कागजातहरु सिलसिलेवार रुपमा एउटै फाईलमा राखी पञ्जिका समेत तयार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

६५ **अनुदानको अनुगमनः**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा स्थानीय तहबाट हुने कार्यहरूको उपाध्यक्षबाट अनुगमन हुनुपर्ने व्यवस्था छ । सार्वजनिक निकायबाट उपलब्ध गराईएको अनुदानको सही सदुपयोग भए नभएको एकीन गर्न अनुदान उपलब्ध गराउने निकायले समय समयमा अनुगमन गर्नुपर्दछ । तर पालिकाले कृषि, पशु, शैक्षिक सेवा तथा विभिन्न सहकारी संस्थालाई अनुदानमा खर्च लेखेको छ। पालिकाबाट बितरण भएको अनुदानको सहि सदुपयोग भए नभएको सम्बन्धमा अनुगमन तथा सोबाट प्राप्त उपलव्धी मापन गरेको छैन। साथै अनुदान सम्बन्धमा स्थानीय अनुदान नीति तय गरेका छैन। तसर्थ अनुगमनलाई प्रभावकारी वनाई संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट वितरण हुने अनुदानमा दोहोरोपना नहुने गरी अनुदानग्राहीको जीबनस्तरमा सुधार आएको यकिन गरी रकमको पूर्ण सदुपयोग गराउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।यसका केहि उदाहरण देहाय अनुसार छन् ।

गो भौ नै र मिति	विवरण	रकम	कैफियत
२२९/ २०८१-३-१७	पचास प्रतिशत अनुदानमा रैथाने बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२०२७१०	अनुदानको अनुगमन नभएको
२५६/ २०८१-३-१९	पचास प्रतिशत अनुदानमा मकैबाली पकेट विकास कार्यक्रम	४३७८९२	अनुदानको अनुगमन नभएको
३४९/ २०८०-१२-६	शतप्रतिशत अनुदानमा हाते कृषि औजार अनुदान	३५८६००	अनुदानको अनुगमन नभएको
४२८/२०८०-१२-६	नव्वे प्रतिशत अनुदानमा कोरेली पाडी वितरण कार्यक्रम	२७६१३२१	अनुदानको अनुगमन नभएको
६१८/२०८१-३-२०	नव्वे प्रतिशत अनुदानमा बादर नियन्त्रण कार्यक्रम	१८६०४५	अनुदानको अनुगमन नभएको
	जम्मा	**३९४६५६८।-**	

६६ **राजस्व दाखिला**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७७ को दफा २७ बमोजिम प्रचलित कानून बमोजिम (१) सरकारलाई प्राप्त हुने राजस्व रकम कार्यालयमा प्राप्त भएपछि सोहि दिन र सोहि दिन सम्भव नभए सोको भोलिपल्ट जिम्मेवार व्यक्तिले राजस्वको लेखा राखी बैंक दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।त्यसै गरी दफा २८ (२) बमोजिम आफ्नो जिम्मामा आएको सरकारी नगदी सोहि दिन वा त्यसको भोलिपल्ट यथास्थानमा दाखिला नगरेको देखिन आएमा सम्बन्धित तालुक कार्यालय वा विभागीय प्रमुखले दश दिनसम्म ढिलो गरेको भए दाखिला गर्न बाँकी रकम र सो रकमको दश प्रतिशतले जरिवाना गरी सो समेत दाखिला गर्न लगाउने र सोभन्दा बढी ढिलो गरेको भए दश प्रतिशतको दरले जरिवाना गरी दाखिला गर्न लगाई कसुरको मात्रा लगाई कसुरको मात्रा अनुसार विभागीय कारवाही गर्न गराउन सक्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाका वडा कार्यालयहरुमा संकलन भएको राजस्व देहाय अनुसार ढिला दाखिला भएकोमा पालिकाले भौगोलिक हिसाबले तोकिएको समयमा दाखिला गर्न नसक्ने अवस्था रहेको जनाएको छ । तसर्थ पालिकाले वडा कार्यालयमा संकलित राजस्व समयमा दाखिला गर्नेतर्फ पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा ६६ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

६७ **म. ले. प. फारामले तोके बमोजिमकोआन्तरिक नियन्त्रण पद्वति**

भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ मा भ्रमणमा खटिने पदाधिकारीहरुको भ्रमण अभिलेख तयार गर्नुपर्ने, भ्रमण प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । त्यस्तै कार्यालयले कर्मचारीहरुको भ्रमण स्वीकृत गरी खर्च गर्दा औपचारिक भ्रमण प्रतिवेदन तयार गरी भ्रमण अभिलेख तयार गरेतापनि निम्नानुसारको म.ले.प फारामहरुको प्रयोग गरी विवरण अद्यावधिक गरेको छैन ।

म. ले. प. फाराम ९०७ बमोजिम भ्रमण गरेका सबै कर्मचारीका लागि दैनिक कार्यसम्पादन विवरण (TIME SHEET) नराखेको,

म. ले. प. फाराम ९०८ बमोजिम भ्रमण गरेका सबै कर्मचारीका लागि भ्रमण अभिलेख नराखेको,

म. ले. प. फाराम ९०९ बमोजिम भ्रमण प्रतिवेदन नराखेको

अतः कार्यालयले भ्रमण खर्चमा आन्तरिक नियन्त्रण हुने गरी उपरोक्तानुसारका स्वीकृत म.ले.प फारामहरुको प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

६८ **बेरुजु लागत**

नगरपालिकाले स्वीकृत म.ले.प. फारामहरुको प्रयोग गरी विवरण अद्यावधिक गरी स्रेस्ता राख्नुपर्दछ । निम्नानुसार बेरुजु लगतका लागि स्वीकृत भएका म.ले.प फारामको व्यवस्था गरेको पाईएन ।

म. ले. प. फाराम, ८०१ बेरुजु लगत नराखेको,

म.ले. प. फाराम ८०२, बेरुजुको कार्यालयगत प्रतिवेदन तयार नगरेको,

म. ले. प. फाराम ८०५, सम्परीक्षण गोश्वारा अभिलेख नराखेको,

अतः स्वीकृत म.ले.प फारामहरुको प्रयोग गरी स्रेस्ता अद्यावधिक गर्ने तर्फ ध्यान दिनु पर्दछ ।

६९ **परामर्श सेवाः**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ मा कार्यालयमा उपलब्ध जनशक्तिबाट कार्य गराउन नसक्ने अवस्थामा मात्र परामर्श सेवा खरिद गर्न सकिने उल्लेख छ । पालिकाले यो वर्ष देहाय बमोजिमको सार्वजनिक मध्यमकालिन खर्च संरचना तयारी, पालिका आर्थिक सर्वेक्षण लगायतको कार्य विभिन्न परामर्शदाताबाट गराई रू.१२७०८६५।-प्रस्ताव माग गरी सो मध्ये न्यूनतम लागतको प्रस्ताव स्वीकृत गरी विनियोजित बजेटकै हाराहारीमा रकम खर्च गरेको छ । पालिकाले आफ्नै जनशक्तिबाट सम्पन्न गर्नसक्ने कार्य समेत परामर्शदाताबाट गराउँदा परामर्शदाताको योग्यता, क्षमता तथा विज्ञता स्पष्ट गरेको छैन । साथै प्रतिवेदन पूर्ण कार्यान्वयनमा समेत गएको अवस्था नभएकोले यस्तो खर्चले पालिकालाई अतिरिक्त व्ययभार परेको छ । अतः पालिकाले यस प्रकारको कार्य गराउँदा सम्भव भए सम्म कार्यालयकै जनशक्तिको अधिकतम प्रयोग गर्नेतर्फ ध्यान पुर्याउनुपर्दछ ।

गो भौ नं र मिति	**विवरण**	**आपूर्तक**	**रकम**
७४।२०८०।०८।१४	माडि खोलाको IEE प्रतिवेदन	मास्टर मिडिया एण्ड सप्लायर्स प्रा लि	४९६०७०
२९६।२०८०।११।१८	राप्ती खोलाको IEE प्रतिवेदन	कम्प्लेक्स स्टडी एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा लि	३५५९५०
६३५।२०८१।०३।२१	आर्थिक सर्वेक्षण र MTEF	जिल इन्जिनियरिङ्ग सोलुसन प्रा लि	४१८६६५
		जम्मा	**१२७०६८५।-**

७० **प्रविधी हस्तान्तरणः**

(✂ ….. कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८१-१२-२** को निर्णयले रू **४९,२०५** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

७१ **वितरणमुखी कार्यक्रमः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६ वितरणमुखी खर्चलाई नियन्त्रण गर्दै संघ तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकमलाई स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा दीर्घकालीन पुँजी निर्माण हुने कार्यमा खर्च गर्नुपर्दछ । यस गाउपालिकाको आ.व. २०८०।८१ को चालु बजेट शीर्षकबाट विभिन्न पर्व तथा दिवस, महोत्सव, मगर दिवस,जेष्ठ नागरीक सम्मान,आर्थिक सहायता, सास्कृतिक लगायतका कार्यक्रममा खर्च गरको पाइकोले यस्तो खर्चमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।

गो भौ नं र मिति	विवरण	रकम
५०३।२०८१-३-६	प्युठान टेक्निकल कलेज प्रा लि लाई सहयोग	५००००
२८१।०८०-११-१०	वृद्धाश्रम सहयोग समितिलाई सहयोग	१००००
६९७।२०८१-३-२३	नेपाल मगर संघलाई सहयोग	१००००
६९३।२०८१-३-२३	कोठिभीर विकास केन्द्र नेपाललाई सहयोग	२५०००
२९०।२०८०-११-१७	माघे सक्रान्ती पर्व तथा मेला व्यवस्थापन समिति	१०००००
२९३।२०८०-११-१७	किमिचौर माघी मेला संरक्षण तथा व्यवस्थापन समिति	७३०००
२९३।२०८०-११-१७	विभिन्न संघ संस्था सहयोग कार्यक्रम	१००००
३१६।२०८०-११-२९	खडक महाराज एवं दुर्गा भवानी मन्दिर व्यवस्थापन समिति	७५९००
३४९।२०८०-१२-६	मगर दिवस सहयोग कार्यक्रम	७५०००
४२५।२०८१-२-१	राष्ट्रिय दलित पत्रकार संघ नेपाललाई सहयोग	४००००
५०३।२०८१-३-६	नेपाल कम्प्युनिष्ट पार्टी (एमाले) लाई सहयोग	२५०००
जम्मा		**४९३९००।-**

७२ **वन पैदावार आय असूल नभएको**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ६२ (ख) मा आफ्नो क्षेत्रभित्रको सामुदायीक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावर विक्री तथा उपयोग सम्वन्धी आफ्नो कार्ययोजना बनाई स्थानीय तहबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने तथा वन पैदावरको विक्री वापत प्राप्त हुने रकमको १० प्रतिशत रकम सम्वन्धित स्थानीयतहको संचित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालीकामा आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रको वन पैदावरको आम्दानी संचित कोषमा दाखिला भएको देखिएन। अतः पालीकाले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रको सामुदायीक वन उपभोक्ता समितिले गरेको वन पैदावरको विक्रिको तथ्याङ्क डिभिजन वन कार्यालयबाट लिई वन पैदावरको विक्री वापत प्राप्त गरेको रकम यकिन गरी असूल गर्नेतर्फ पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

७३ **सहकारी नियमन**

सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७३ अनुसार मासिक, चौमासिक वार्षिक प्रतिवेदन पालिकाकामा बुझाउनु पर्ने र सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम २८(४), सहकारी संस्थाहरुको सुपरीवेक्षण, निरीक्षण तथा अनुगमन निर्देशिका, २०७८ को दफा ३ मा मासिक प्रतिवेदन प्रत्येक महिना ७ गते भित्र एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) दाखिला गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरणअनुसार पालिका भित्र ९ वटा सहकारी संस्था रहेका छन्। पालिका भित्रका सहकारी संस्थाहरुले एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) बाट विवरण दाखिला गरेको पाइएन। त्यसैगरी पालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन समेत लेखापरीक्षणका क्रममा पेश भएन, जसले गर्दा सहकारीको सञ्चालन अवस्था बारे अध्ययन गर्न सकिएन। तसर्थ ऐन, नियमावली र निर्देशिका अनुसार प्रणालीमा विवरण दाखिला गर्न लगाई सोको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्दछ ।

७४ **व्यवसाय कर**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५८ मा पालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न व्यवसाय गर्ने व्यक्तिबाट व्यवसाय कर उठाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस वर्ष पालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण शुल्क वापत रु.७५५५००३।७५ कर सङ्कलन गरेकोमा पालिकाको क्षेत्रभित्र रहेका व्यवसायीहरुको अभिलेख अध्यावधिक गरेको छैन, जसले गर्दा पालिकाले सङ्कलन गरेको व्यवसाय कर यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था छैन । तसर्थ पालिकाले क्षेत्र भित्र सञ्चालनमा रहेका सम्पूर्ण व्यवसायीको अद्यावधिक अभिलेख राखी करको दायराभित्र ल्याउनु पर्दछ ।

७५ **कानून र सञ्चालन स्थिति**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरुले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधिनमा रही नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन सक्ने व्यवस्था छ । जसअनुसार स्थानीय तह सञ्चालनको लागि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट नमूना कानूनहरु बनाई उपलब्ध गराएकोमा यस पालिकाले हालसम्म ४६ वटा ऐन, ३ वटा नियमावली, ८५ कार्यविधि तथा मापदण्ड लगायत १३४ वटा कानुन निर्माण गरी कार्यान्यनमा ल्याएको छ । साथै सबै कानूनहरु कार्यान्वियनमा आएको अवस्था छैन । तसर्थ उक्त कानूनहरु कार्यान्वियनमा ल्याउनु पर्दछ ।

७६ **कर्मचारी व्यवस्थाः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ मा स्थानीय तहले स्थायी प्रकृतिको कामको लागि आवश्यक पर्ने तथा सेवा करारमा लिने कर्मचारीको लागि लाग्ने खर्च व्यहोर्ने स्रोत समेत विश्लेषण गरी दरबन्दी प्रस्ताव गर्नुपर्ने र यस्तो दरबन्दीको व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी सभावाट स्वीकृत गराउनुपर्ने व्यवस्था छ । तर पालिकाले स्वीकृत दरवन्दी वेगरका देहायका पदमा निम्नानुसार कर्मचारी नियुक्ति गरी तलव भत्ता भुक्तानी गरेको पाइयो । दरबन्दी भन्दा बढी कर्मचारी नियुक्तिको पुष्ट्याई तथा औचित्य पालिकाले पेश गरेको छैन । जसले गर्दा प्रशासनिक खर्चमा वृद्धि हुनुका साथै अन्य कार्य उपलव्धिमा समेत नकारात्मक असर पर्दछ । स्वीकृत दरबन्दी बेगर पदमा कर्मचारी नियुक्त गरी भुक्तानी गर्ने कार्य नियमित नदेखिएको रु.

पदको नाम	स्वीकृत दरवन्दी	दरबन्दी भन्दा बढी पदपूर्ति	खर्च रु.
सहायक कम्प्युटर अपरेटर	०	६	२६२६३५६
अ हे ब चौथो	०	६	१७७६०००
अनमि	०	८	२३६८०००
	जम्मा	**२०**	**६७७०३५६**

अनियमित भएको	६७,७०,३५६

७७ **कानुनी सल्लाहकारः**

स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधासम्बन्धी ऐन, २०७५ मा पदाधिकारीहरूको लागि स्वकीय सचिव र सल्लाहकार राखी पारिश्रमिक दिने व्यवस्था छैन। सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको मिति २०७७।११।२५ को परिपत्र अनुसार मापदण्ड बनाई यस्तो खर्च लेख्ने उल्लेख गरे तापनि सो अनुसार मापदण्ड बनाएको देखिएन । पालिकाले यस वर्ष १ जना कानूनी सल्लाहकार परामर्शबाट नियुक्त गरी मासिक रु.१५४००/-का दरले चाडपर्व खर्च र पोशाक समेत रु.१८४४००/-पारिश्रमिक भुक्तानी दिएको छ । सल्लाहकार नियुक्ति गर्दा स्पष्ट कार्य विवरण तयार गरी सोको मुल्याङ्कनको आधारमा भुक्तानी दिने व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

७८ **पदाधिकारीलाई सुविधाः**

आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ३६ को उपनियम १ मा बजेटको सीमाभित्र रही निर्धारित कार्यमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको र उपनियम ३ मा खर्च गर्दा खर्चको विल भरपाई सहित लेखा राख्नुपर्ने, विल भरपाई आउन नसक्ने काममा खर्च भएको फुटकर खर्चको हकमा खर्च गर्ने कर्मचारीले प्रमाणित गरी अधिकार प्राप्त अधिकारीद्वारा समर्थन गराई लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । सोही उपनियम ३ को स्पष्टिकरणमा फुटकर खर्च भन्नाले एक पटकमा १ हजार रुपैंया भन्दा कम रकमको टेक्सी रिक्सा भाडा कुल्ली खर्च र दक्षिणा भन्ने उल्लेख छ। लुम्बिनी प्रदेशको प्रदेश सभाले बनाएको स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यको सुविधा सम्बन्धी ऐन-२०७६ को दफा ३, ४, ५, ६, ७, ८ र ९ सँग सम्बन्धित अनुसूची अनुसार स्थानीय तहका पदाधिकारीहरूलाई टेलिफोन तथा मोवाइल, पुस्तक पत्रपत्रिका तथा इन्टरनेट, जनसम्पर्क तथा विशेष कार्यसुविधा मर्मत सुविधा अतिथि सत्कार र खानेपानी विद्युत तथा सरसफाई खर्च दिने व्यवस्था गरेको व्यवस्था अनुसार कार्यालयले स्थानीय तहका पदाधिकारीहरूलाई यो वर्ष यातायात सुविधा रु २२ लाख ५६ हजार, टेलिफोन तथा मोवाइल रु.११ लाख १० हजार, पुस्तक तथा पत्रपत्रिका इन्टरनेट रु.१० लाख ८ हजार, समन्वय र सहजिकरणमा १७ लाख ५२ हजार अतिथि सत्कारमा रु. ५ लाख १६ हजार, खानेपानी तथा मर्मतमा रु. १ लाख २० हजार र चाड पर्व खर्चमा रु ३ लाख ६ हजार खर्च भुक्तानी गरेको देखियो।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा ७८ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

७९ **कर्मचारी प्रोत्साहन भत्ताः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ८६(१) बमोजिम स्थानीय सेवा गठन, सञ्चालन व्यवस्थापन, सेवाका शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी आधारभूत सिद्धान्त र मापदण्ड संघीय कानुन बमोजिम हुने, दफा ८६ (२) बमोजिम स्थानीय सेवाको गठन, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सेवाको शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था स्थानीय तहले बनाएको कानुन बमोजिम हुने व्यवस्था छ। स्थानीय तहले कानुन तथा कार्यविधि नबनाई सभाको निर्णयको आधारमा प्रति महिना एक जना कर्मचारीहरुलाई रु.३०००।-का दरले रु.३६०००।-र सचिवालयमा काम गर्ने कर्मचारी समेत १० जना लाई बिदाको दिनमा रु.६००।-र सामान्य दिनमा रु.३००।-का दरले गरी रु.७५३००।-सहित जम्मा रु.१११३००।-खर्च गरेको छ । पालिकाको आन्तरिक आयलाई समेत विचार गरी कानुन बमोजिम खर्च लेख्नुपर्दछ ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक बर्ष: २०८०/८१

कार्यालय र स्थान : सरुमारानी गाउँपालिका, प्युठान , सरुमारानी गाउँपालिका , प्यूठान

पद	नाम	कार्यकाल सुरु मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	Devi Ram Pathak	२०७९-११-२१	हाल सम्म कार्यरत
कार्यालय प्रमुख	चिन्तामणि रेग्मी	२०७७-४-१	२०८०-११-२०
लेखा प्रमुख	टोप वहादुर शाही	२०७७-४-१	हाल सम्म कार्यरत

बेरुजु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
९५९,८३७	३२,४००,५००	४,६०३,००१.७७	०	०	०
प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजू रु.					३७,९६३,३३८.७७
प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्र्योट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.					५,५६२,८३८.७७
संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजू रु.					०
लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजू रु.					३२,४००,५००

स्थानीय तह :

गत बर्षको जिम्मेवारी		२३४४८६०६.१५	
आम्दानी		खर्च	
संघीय सरकारबाट अनुदान	३४५६६४७१०	चालु खर्च	३३७८१२३५३.७३
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	२३१५००००	पूँजीगत खर्च	८३४५८४४३.११
राजश्व बाँडफाँट	१८३४९२९३.६५	वित्तीय/अन्य व्यवस्था	५४१९३५५९.९८
आन्तरिक आय	७७१२८०१३.३५		
अन्य आय	१२३९२२३८.९		
कुल आय	४७६६८४२५५.९	कुल खर्च	४७५४६४३५६.८२
बाँकी मौज्दात		२४६६८५०५.२३	

बेरूजु दफा ४८.३ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची - ३

सि.नं.	कार्यक्रमको नाम	यो बर्षको	
		संख्या	रकम
१	बाख्राको खोर निर्माण	३९.००	९५८४५४.००
२	बाख्रा वितरण	०.००	०.००
३	बोका वितरण	२०.००	७९०५१४.००
४	तरकारी खेती कार्यक्रम (३९ समूह)	०.००	०.००
५	तरकारी पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम (सात समूहका७०)	०.००	०.००
६	मूल तथा उपहार समूहका लागि आधारशिला तालिम	१२.००	२०४३८६.००
७	मूल तथा उपहार समूहहरुका लागि पशुको उचित व्यवस्थापन	२.००	१८४६४.००
८	नर्सरी सहयोग	०.००	०.००
९	सामुदायिक कृषि तथा भेटेनरी उद्यमीहरुका लागि पशु स्वास्थ्य सामग्री सहयोग	०.००	०.००
१०	खसीबोका तौलने मेसिन सहयोग	०.००	०.००
११	B२B बैठक	०.००	०.००
१२	परियोजना व्यवस्थापन तथा अनुगमन समित बैठक	१.००	१२८६६४.००
१३	स्रोत व्यक्ति परिचालन तथा अनुमगन	१.००	१६९०००.००
१४	भकारो सुधार	२४.००	४७८९२७.००
१५	साना पशुको नमुना भकारो निर्माण	६.००	४५००००.००
१६	कृषि तथा पशु उद्यमीहरुको एग्रोभेट स्थापना सहयोग	२.००	५८८४०.००
१७	साना तरकारी उत्पादक किसानका लागि तरकारी बिक्रीका लागि क्यारेट सहयोग	१००.००	९९५५०.००
१८	बिक्रीमा आधारित अनुदान वितरण कोष	२२.००	२१९५९५.००
१९	दुधको बजारीकरणका लागि चिस्यान केन्द्रका लागि सहयोग तथा स्थापना	१.००	९६०००.००
२०	घाँसको बीउ सहयोग	२४.००	२३७४१०.००
२१	मौरी पालन अनुदान	०.००	०.००
२२	सहकारी लेखा व्यवस्थापन तालिम	१.००	५३६०६.००
२३	पशुको उचित व्यवस्थापन तालिम	८.००	१४९८६१.००
२४	साना पशुहरुको लागि जुकाको औषधि वितरण	१५.००	

२५	लोकल कुखुराको लागि जुकाको औषधि वितरण	५.००	०.००
२६	कर्जा लिएका ऋणीको भुक्तानी प्रकृया तथा कालको अवस्था विश्लेषणका लागि छलफल	२.००	१२५४५.००
२७	समूह स्वमिक्षा बैठक	१२.००	३८०५०.००
२८	परियोजनाको सूचना पार्टी	१.००	१०६५०.००
२९	कृषि तथा पशु उद्यमी परिचालन	१२.००	५३६७६.००
३०	पालिका स्तरीय PMCC बैठक	२.००	५५०८०.००
३१	पालिका स्तरीय परियोजना अनुगमन तथा समन्वय समितिको परियोजना क्षेत्रको अनुगमन तथा मूल्यांकन	१.००	१४०००.००
३२	वडा स्तरिय PMCC गठन तथा बैठक खर्च	१२.००	११७४७०.००
३३	संकलन केन्द्र निर्माण	१.००	४९७१०२.००
३४	परियोजन अभिमूखिकरण	१.००	७३७०.००
	जम्मा	**३२७**	**४९१९२१४.००**

बेरूजु दफा ६० सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -४

सरुमारानी गाउँपालिकाको आधारभूत तह (कक्षा-८) उत्तीर्ण परीक्षा २०८० को समग्र नतिजा

क्र.सं.	विषय	सहभागी	A+	A	B+	B	C+	C	D	NG	NG %
१	नेपाली	५०३	५	३६	१०६	१६३	१५६	२३	०	१४	२.७८
२	अंग्रेजी	५०३	३	१३	४१	१२८	२१७	४३	०	५८	११.५३
३	गणित	५०३	३	१७	५३	११७	१२८	४२	०	१४३	२८.४३
४	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य	५०३	१७	५७	१३४	१६६	१०५	१३	०	११	२.१९
५	विज्ञान तथा प्रविधि	५०३	४	१७	६७	१५७	१७६	४७	०	३५	६.९६
६	स्वास्थ्य तथा शारीरिक तथा सि.क.	५०३	३२	७९	१७०	६४	१५६	०	०	२	०.४
७	कम्प्युटर शिक्षा	५०३	११	३९	१२४	२०८	९२	१९	०	१०	१.९९
जम्मा		**३५२१**	**७५**	**२५८**	**६९५**	**१००३**	**१०३०**	**१८७**	**०**	**२७३**	**७.७७**

बेरूजु दफा ६६ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -५

वडा	जिम्मेवारी पदाधिकारी	राजस्व संकलन भएको अवधि	राजस्व दाखिला मिति	राजस्व रकम
१	यम बहादुर रायमाझी	साउन		८७६५५.६०
		भदौ	२०८०।५।३ २०८०।५।३१	७३६४३
		असोज	२०८०।६।५	५१६७०
		कार्तिक	२०८०।७।१ २०८०।७।१४	२९४४५
		मंसिर	२०८०।८।२९	५३५८५
		पुष	२०८०।९।२९	४७३१२
		माघ	२०८०।१०।२९	४२४१८
		फागुन	२०८०।११।३०	५६३९८
		चैत	२०८०।१२।३०	३६३९७
		बैशाख		४७०७८
		जेष्ठ	२०८१।२।१ २०८१।२।२८	४०६६२
		असार	२०८१।३।२१ २०८१।३।२८	१०३३३
			जम्मा	**५७६५९६६**
२	ज्ञानु प्रसाद खनाल र जीवन डि.सी	साउन		१०३३४९.०६
		भदौ	२०८०।५।५	१२०७६७
		असोज	२०८०।६।२ २०८०।६।३०	६११०२
		कार्तिक		५६३६०
		मंसिर	२०८०।८।५	८१४८९
		पुष	२०८०।९।१	६८०७६

		माघ	२०८०।१०।४ २०८०।१०।१८ २०८०।१०।२९	४१००४
		फागुन	२०८०।११।१५ २०८०।११।३०	५०७६५
		चैत	२०८०।१२।८	३४५२९
		बैशाख	२०८१।१।५ २०८१।१।३१	५३७७३
		जेष्ठ	२०८१।२।१५ २०८१।२।३२	८३३९१
		असार	२०८१।३।११ २०८१।३।२६	८८९२७
			जम्मा	**८४३५३२.०६**
३	दधिराम खनाल र लोक बहादुर	साउन		५४९८३
		भदौ	२०८०।५।४	२०६०३
		असोज	२०८०।६।८	१४८२३
		कार्तिक	२०८०।७।२ २०८०।७।१७	२४३७०
		मंसिर	२०८०।८।५ २०८०।८।२५	४११४०
		पुष	२०८०।९।४	१८४७४।३०
		माघ	२०८०।१०।१७	२०५५९
		फागुन		२४९४९
		चैत	२०८०।१२।५ २०८०।१२।३०	३५८२२
		बैशाख		५१३३८
		जेष्ठ	२०८१।२।१	७१००३

			२०८१।२।१८ २०८१।२।३२	
		असार	२०८१।३।१० २०८१।३।१९ २०८१।३।२४ २०८१।३।३०	५५४९५
			जम्मा	**३७८५७६.३**
४	जनक सुनार र हेमन्त शर्मा	साउन	२०८०।४।३२	८९४४१
		भदौ		४७५२१
		असोज	२०८०।६।४	२६१३०
		कार्तिक	२०८०।७।१	२८५५१
		मंसिर	२०८०।८।४	३७२४९
		पुष	२०८०।९।१	४२६९१
		माघ	२०८०।१०।३ २०८०।१०।२९	४२४१८
		फागुन	२०८०।११।२ २०८०।११।३०	५६३९८
		चैत		३६३९७
		बैशाख	२०८१।१।२	४७०७८
		जेष्ठ	२०८१।२।१ २०८१।२।२०	४०६६२
		असार	२०८१।३।२ २०८१।३।१७ २०८१।३।२३ २०८१३।३०	१०३३३
			जम्मा	**५०४८६९**
५	विक्रम प्रसाद श्रेष्ठ र सावित्रा गिरी	साउन		६७४५०
		भदौ	२०८०।५।१	४२४३०

			२०८०।५।३१	
		असोज	२०८०।६।४ २०८०।६।३०	१७५१५.२५
		कार्तिक		६३२८
		मंसिर	२०८०।८।४ २०८०।८।१५	३९५९५
		पुष	२०८०।९।४ २०८०।९।१८ २०८०।९।२९	१५७०१
		माघ	२०८०।१०।९ २०८०।१०।२१	१८३९६
		फागुन	२०८०।११।२ २०८०।११।१३ २०८०।११।३०	२३९७५
		चैत	२०८०।१२।८ २०८०।१२।३०	२१११७
		बैशाख	२०८१।१।१८ २०८१।१।२५ २०८१।१।२७ २०८१।१।३१	४०३७९.७६
		जेष्ठ	२०८१।२।१० २०८१।२।२२	५४९२८.२७
		असार	२०८१।३।२ २०८१।३।१३ २०८१।३।१९ २०८१।३।२८	५६९४२.६१
			जम्मा	**४०४७५७.८९**
६	नोगेन्द्र पुन मगर र बाबुराम भट्टराई	साउन		६९८५७
		भदौ	२०८०।५।४ २०८०।५।३१	५९१८७
		असोज	२०८०।६।४ २०८०।६।३०	३२०४७.२०

		कार्तिक	२०८०।७।२१	३४३५५.६५
		मंसिर	२०८०।८।७ २०८०।८।२४	५७१६६.२५
		पुष	२०८०।९।८ २०८०।९।२३	१४३९७
		माघ	२०८०।१०।३	१८८६३
		फागुन	२०८०।११।१	१७५८६.७६
		चैत	२०८०।१२।१ २०८०।१२।३०	१९४५४
		बैशाख	२०८१।१।३१	३०२९९.९८
		जेष्ठ	२०८१।२।३२	२३९१
		असार	२०८१।३।३०	१९०९०.३८
जम्मा				**३६४६९५.२२**

बेरूजु दफा ७८ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची - ६

क्र स	पद	यातयात	पत्रपत्रीका इन्टरनेट	टेलिफोन	अतिथि सत्कार	जनसम्पर्क विशेषसुविधा	खानेपानी तथासरसफाइ	मर्मत संभार रविधुत / उर्जा खर्च	चाड पर्व खर्च	जम्मा वार्षिक
१	अध्यक्ष	१४४०००.००	४८०००.००	४२०००.००	७२०००.००	१२००००.००	६००००.००	६००००.००	१५०००.००	५६१०००.००
२	उपाध्यक्ष	१४४०००.००	४८०००.००	३६०००.००	६००००.००	९६०००.००	६००००.००	६००००.००	१५०००.००	५१९०००.००
३	वडाअध्यक्ष	७२००००.००	२१६०००.००	२१६०००.००	२८८०००.००	४३२०००.००	०.००	०.००	७२०००.००	१९४४०००.००
४	कार्यपालिकासदस्य	५२८०००.००	२१६०००.००	२१६०००.००	९६०००.००	३८४०००.००	०.००	०.००	६४०००.००	१५०४०००.००
५	महिला सदस्य	७२००००.००	४८००००.००	६०००००.००	०.००	७२००००.००	०.००	०.००	१४००००.००	२६६००००.००
	जम्मा	**२२५६०००.००**	**१००८०००.००**	**१११००००.००**	**५१६०००.००**	**१७५२०००.००**	**१२००००.००**	**१२००००.००**	**३०६०००.००**	**७१८८०००.००**

सुझाव

स्थानीय तहहरूद्धारा प्रदान गरिने सेवालाई छिटो, सरल, सुलभ र गुणस्तरीय बनाई स्थानीय जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन यस स्थानीय तहले कानुन तथा नीति निर्माण, साधन स्रोतको प्रभावकारी परिचालन, विकास प्रशासन, राजस्व परिचालन, नियमित सेवा प्रवाह, आर्थिक प्रशासन लगायतका विषयमा तपसिल अनुसारका सुधार गर्नुपर्दछः

- वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम सम्बन्धित मार्गदर्शनमा तोकिएबमोजिम विनियोजनमा कुशलता, कार्यान्वयनमा दक्षता र अपेक्षित नतिजा प्राप्त हुने गरी बजेट विनियोजन गरी समयमै पारित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक आयका क्षेत्रहरू पहिचान गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्दछ। कार्ययोजना तयार गरी विगतका आय बक्यौता असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन अनुसार मात्र पदाधिकारीलाई तोकिएको सुविधा व्यवस्था गर्नुपर्दछ। निर्वाचित हुने पद बाहेक राज्यकोषबाट तलव सुविधा बेहोर्ने गरी नियुक्त हुने सबै पदमा योग्यता र मापदण्ड तोकिनुपर्दछ ।
- स्थानिय सेवा ऐन र नियम अनुसार सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको आधारमा सङ्गठन संरचना निर्माण गरी स्थायी पद सिर्जना, पद दर्ता र पदपूर्ति गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
- भौगोलिक अवस्था, स्रोतको उपलब्धता, सेवा प्रवाहको अवस्थासमेतका आधारमा कानुन बमोजिम जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन प्रशिक्षण तथा तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- अनुदान दिने विषय, क्षेत्र, वर्ग, समूहबारे कानुनबाट नै स्पष्ट गरी अन्तिम प्रयोगकर्तालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि हुने गरी अनुदान प्रदान गर्नुपर्दछ। अति विपन्न र न्यून आय वर्गलाई सेवामा पहुँच दिन प्रदान गरिने सुविधा सोही वर्गमा पुगेको सुनिश्चित गर्न सो प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ ।
- व्यावसायिक प्रकृतिको संस्थाहरूलाई पुँजीगत अनुदान प्रदान गर्दा लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने लाभको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । यस्ता संस्थाहरु विघटन भएमा बाँकी सम्पत्ति लगानीको अनुपातमा फिर्ता हुने सुनिश्चितता हुन पर्दछ। यस्तो निर्माण व्यक्तिगत स्वामित्व रहेको जग्गा वा सम्पत्तिमा गरिनु हुँदैन ।
- एउटै प्रकृतिको काममा समेत लागत अनुमान टुक्र्याई सोझै खरिद गर्ने, पूर्वानुमान गर्न सकिने अवस्थामा पनि लागत अनुमान यथार्थपरक तवरले तयार नगरी भेरिएसनबाट थप कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- खरिद सम्झौताको निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ। म्याद थप कार्यलाई वस्तुनिष्ठ र तथ्यमा आधारित बनाउनुपर्दछ। निर्माण व्यवसायी वा उपभोक्ताबाट भएको निर्माण कार्यको विस्तृत विवरण देखिने गरी तोकिएको ढाँचामा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८(५) बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन सार्वजनिक तथा सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाइ गर्नुपर्दछ।
- स्थानीय तहले आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही मापदण्डका आधारमा आर्थिक सहायता वितरण गरी प्राप्त गर्नेको नाम सार्वजनिक गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी अनुत्पादक र वितरणमुखी कार्यक्रममा गरिने खर्च घटाउनुपर्दछ।
- आधारभूत तथा माध्यमिक तहका विद्यालयहरूमा प्रचलित नियमले तोकेअनुसार शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा शिक्षक संख्या कायम गरी बढी भएका शिक्षकहरू समायोजन गर्नुपर्दछ।
- एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा रहेका विद्यार्थी संख्याको आधारमा दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, पाठ्यपुस्तक र अन्य अनुदान रकम विद्यालयलाई निकासा दिनुपर्दछ ।
- बजेट तर्जुमा पूर्व नै अनुमान गर्न सकिने शीर्षकमा समेत अर्थ विविध वा अबण्डामा बजेट राख्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गरी खर्च गर्ने परिपाटी नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- पूर्व तयारीका कार्य सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ। स्रोतको सुनिश्चितताबेगरका कार्यक्रम/आयोजनामा आगामी वर्षको लागि दायित्व सिर्जना गरी भुक्तानी बाँकी राख्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

- कार्यालय तथा अस्पताल भवन, सडक, सिँचाइ, खानेपानी जस्ता आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा स्पेसिफिकेशनले तोकेको संख्यामा निर्माण सामग्रीहरूको गुणस्तर परीक्षण गराउनुपर्दछ। साथै रनिङ्ग बिलसाथ गुणस्तर परीक्षण प्रतिवेदन संलग्न गरेर भुक्तानी दिनुपर्दछ।
- उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा खरिद सम्झौतामा तोकिए बमोजिमको जनसहभागिताको अंश समितिबाट व्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कतिपय काममा सो अंश व्यहोरेको यकिन नगरी भुक्तानी दिएकोले सम्बन्धित कर्मचारीलाई जवाफदेही बनाउनुपर्दछ ।
- जटिल प्रविधि तथा उपकरणको प्रयोग हुने निर्माण कार्य र सामग्री खरिद गर्ने कार्य समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएकोले सोमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
- कृषि, पशु, सहकारी संस्था लगायतलाई विभिन्न प्रयोजनमा अनुदान उपलब्ध गराउँदा किसानको सूचीकरण, वर्गीकरण, परिचयपत्रको व्यवस्था गरी तीनै तहको समन्वयमा दोहोरो नपर्ने व्यवस्था गर्दै एकीकृत विद्युतीय अभिलेख राखी वितरण गर्नुपर्दछ। नाफामूलक संस्थालाई अनुदान वितरण गर्नु हुँदैन।
- सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (कोपोमिस) तथा विद्यमान सहकारी ऐन तथा नियमको आधारमा सहकारी संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण गरी उक्त ऐन नियम अनुसार सञ्चालन भए नभएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तयार गरी कार्यसम्पादनलाई मितव्ययी, पारदर्शी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ। अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सोबाट देखिएका बेहोरा जिम्मेवार व्यक्तिले फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
- वित्तीय अनुशासन कायम गर्न लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको सार्वजनिकीकरण तथा बेरुजु फर्स्यौटको कानुनी व्यवस्था एवं संयन्त्र तय गरिनुपर्दछ । लेखा समितिको कार्यसञ्चालन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरी सो समितिलाई प्रभावकारी बनाई बेरुजु फर्स्यौट कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा असुल गर्नुपर्ने बेरुजु कायम रहेकोमा सो फर्स्यौट नगरुञ्जेल वृत्ति विकासमा रोक्का गर्ने तथा नयाँ नियुक्ति नहुने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा बेरुजु कायम भएमा सो व्यक्तिलाई उक्त बेरुजुबारे समयमै जानकारी गराउनुपर्ने र जानकारी नगराउने कर्मचारी उपर विभागीय कारबाही गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- जिन्सी सामग्री, यन्त्र उपकरण तथा औजारहरु आवश्यकता र औचित्यका आधारमा खरिद गरी उपयोगको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । मौज्दातमा रहेका यन्त्र, उपकरण र औजार मर्मत सम्भार गरी उपयोग हुन नसक्ने अवस्था एकीन गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्दछ ।
- जुनसुकै तरिकाले प्राप्त गरेको जिन्सी एवं सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख अनिवार्य रूपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ अनुसार कार्यालयको जनशक्तिले गर्न नसक्ने कामको लागि मात्र परामर्श सेवा खरिद गरी परामर्शदाता माथिको निर्भरता कम गर्नु पर्दछ । तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतका प्रतिवेदनहरू क्रमिक रुपले कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
- सरकारी डिजिटल सेवाहरूको गुणस्तर, पहुँच र विश्वसनीयता बढाउन सेवा स्तर सम्झौता तथा गोपनीयता सम्झौता अनिवार्य गर्नुपर्दछ। एकै प्रकारको कामको लागि निकायगतरूपमा अलग - अलग सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
- सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता लागि नागरिक सचेतना वृद्धि कार्यक्रम गर्नुका साथै नागरिकबाट पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने विधि अवलम्बन गर्नुपर्दछ। समयको उपलव्धता एवं सेवा खरिद गर्ने सामर्थ्य सहितको सेवा प्रवाह तय गरिनुपर्दछ ।
- सेवाग्राही समेतको योगदानमा आधारित रही विभिन्न कोषको स्थापना भएकोमा यस्ता कोषको रकम खर्च गर्दा सेवाग्राहीको हित संरक्षण भएको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।
- संघ र प्रदेशबाट प्राप्त अनुदानमध्ये खर्च नभई वर्षान्तमा बाँकी रहेको मौज्दात आर्थिक वर्ष समाप्तिपश्चात् समेत फिर्ता हुँदा खर्चमा यथार्थता नदेखिएकोले सोमा सुधार गर्नुपर्दछ ।
- स्थानीय तहहरूमा रहेका भारी यन्त्र उपकरणहरू निःशुल्करूपमा समेत प्रयोग गरेको कारण ती उपकरणबाट प्राप्त आम्दानी भन्दा सञ्चालन खर्च बढी रहेको देखिन्छ। अतः यस्ता उपकरण प्रयोगको शुल्क तोकी प्रयोग गरेको लगबुकको आधारमा शुल्क असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक लेखापरीक्षण नभएकोले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली प्रभावकारी देखिँदैन। आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।
- पालिकामा निर्माणाधीन आधारभूत अस्पताल र कार्यालय भवन समयमै निर्माण सम्पन्न गर्नुपर्दछ । पालिकामा सञ्चालित आधारभूत अस्पतालको कारोबारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन सुत्र प्रणाली बमोजिम गरी पालिकाको वित्तीय विवरणमा खुलासा गर्नुपर्दछ।